

№ 111

ՀՅՈՒՅՆԻ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎԱՐԴԱՐԱԿԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎԱՐԴԱՐԱԿԱՆ

ՀՅՈՒՅՆԻ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎԱՐԴԱՐԱԿԱՆ

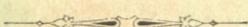
1890

ქურთის 『ჯეჯილი』-სა:

I.	გაზაფხული, დექემბერისა.	8
II.	ჩემი ჯაფარა, საყმაწვილო ამბავი.	9
III.	გუთნის-დედის სიმღერა, დექემბერი.	10
IV.	ვანო და მისი ამხანაგები, (ფრანგულიდამ) ნინო უფრისნისა.	11
V.	არწივი, დექემბერი (ფრანგულიდამ) აკაგისა	12
VI.	იის ამბავი, საყმაწვილო ამბავი, თ. რაზიესშვილის.	13
VII.	ფასია, ზდაპარი.	14
VIII.	მთის წყარო, დექემბერი დუტუ მეგრელისა.	15
IX.	ერთი ცვალი წყალი და იმის თავგადასავალი, ბარელისა.	16
X.	დიმიტრი ბაქრაძე.	17
XI.	ოქროს-მატყლოვანი ვერძი და იაზონი, ად. ჭიჭიაძისა.	18
XII.	ჭინჭველები, ეჭ. ჭ—ძისა.	19
XIII.	ორი ძუნწი, (ფრანგულიდამ).	20
XIV.	გამოცანა-არაკი, თ. რაზიესშვილისა	21
XV.	დედა და შვილი	22
XVI.	აგანგალა-განგალა, თამაშობა, ან—ძინისა	23
XVII.	წერილი რედაქციას, უბის სისთმისა	24
XVIII.	ანდაზები, გამოცანები და რებუსი	25
XIX.	ნანა, სიმღერა, ნოტებზე გადადებული ბაზილუსია.	26

რედაქციისაგან

რედაქცია უმორჩილესად სთხოებს იმ ხელის-მომწერლებს, რომელთაც მხოლოდ ნახევარ წლის ფული აქვთ შემოტანილი, თუ კი დევ ინგებენ ჟურნალის მიღებას, დანარჩენი ხელის ფული პირ ველ მკათათვემდის გამოგზავნონ.

ჯეჯილი

ს ა შ ე ა ზ ე ი ლ ი ს უ რ ა თ ე გ ი ა ნ ი

ქ უ რ ნ ა ლ ი

იზარდე, მწვანე ჯეგილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!
„. ღ.

№ III.

წელიწადი ჰილველი

ტფილისი

სტამბა ივ. ა. მარტინოსიანცისა, ორბ. ქუჩა, სახლი № 1—2.
1890.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 7-го Апрѣля 1890 года.

Типографія И. Мартirosianца, Орб. ул., домъ № 1—2.

ଗାଁବାନ୍ଦୀ କଥା

ଅନ୍ତରୀ ଶବ୍ଦରେତ୍ରା, ଶବ୍ଦରେ ଲୋକ,
ଫର୍ଜୀର ଲୋକ ମୁହିନି,
ମିଠା ଶବ୍ଦରେତ୍ରା, ବୁଝିଲେଖି
ଅନ୍ତରୀନିଲୋକ ଇନି.

ମନ୍ଦରିନ୍ଦର ପ୍ରକାଶରୀ, ଶବ୍ଦରୀ,
ଅନ୍ତରୀନ ଶବ୍ଦରୀକାଳିନି;
ମିଠାନ୍ଦୀ ବିନିନ୍ଦୀପି ମନିଦରି,
ମନିଲୋକ ରା ପ୍ରକାଶରୀ ପ୍ରକାଶରୀ.

କଥାକୁଳୀର ରାଜା-ଶବ୍ଦମତ୍ତେ
ଶବ୍ଦର ମନ୍ଦରି ମିଶ୍ରରି,
ତାଙ୍କ ମନ୍ଦରି ମନ୍ଦରି କୁଳମି
କଥାକୁଳୀର ମନ୍ଦରି.

ରାଜା ରାଜରାଜ ମନ୍ଦରିକାଳମାତ୍ର
ଶବ୍ଦମତ୍ତେର ଶବ୍ଦରି;
«ଶବ୍ଦର କଥାକୁଳୀର!» — ରାଜରାଜର କଥାକୁଳୀର
ଶବ୍ଦର ମନ୍ଦରି.

ଶବ୍ଦରାଜରାଜ
ଶବ୍ଦରାଜରାଜ
ଶବ୍ଦରାଜରାଜ
ଶବ୍ଦରାଜରାଜ

შინ მოჩვეული კურდღლებიც
გამოვენილან ვეზადა,
დარბიან ცვარით-დანამულ
ბალასის გასაქელადა.

ზოგი ხტის, ზოგი უურს აცქვეტს,
ზოგი ძირს დანაბულია, --
იქვე მჯდომარე წატარას
სიამით უცემს გულია.

მინდვრად გავიდეთ, ბიჭებო,
დროა, დავითროთხოთ მილია,
სუნს მოგვთენს, ენოსვას დაგვიტყბობს
ია მკერდ-გადაშლილია!

დროა, ჩვენც მამებისავით
სელი მოგვიდოთ შრომასა, --
მინდვრად სჯობია მსნეობა
სახლში უსაქმოდ კვდომასა!

მღვიმელი

 ბ ე მ ი ჯ ა ფ ა რ ა

ემი ჯაფარა უკედამ შეიუვარა, არა თუ მარტო შინაურებმა, მეზობლობამაც კი.

თუ უცა სშირად ეძღურებოდენ,—კოუხ-წილილას არ გვისვენებსო, და ქურდობასაც სწამებდენ, მაგრამ მაინც სელის-ხელ საგოგმანებლად ჟავდათ უკელას.

ჯაფარა ისე მაღე მოშინაურდა, რომ გაღიის კარებს უკელთვის ღიას ვუშვებდი. ჩემთვის რომ მოენარა კი დედობამ, ისე დამალავდა, თითქოს ცდილობსო, რომ მეც დამენასა. ერთხელ კი, ღვთის წინაშე, მეც კარგად მაწვალა, მომარა კარების გასაღები და დიდ-ხანს მაძებნინა.

მართალია, მერც კიდევ მარავდა ამ გასაღებს, მაგრამ გაიგებდა თუ არა ჩემ ფეხის ხმას, ნისკარტს დაავლებდა გასაღებს და წინ მომებებებოდა.

დღე არ გავიდოდა, რომ ჩვენს ეზო ში ერთი ამბავი და დავიდარება არ ატეხილიერ ჯაფარას წერალობით.

—დახეთ, თქვენმა ჯაფარამ რომ ბურტეჭი აადინა ჩვენს ქათმებს!
—ჩივილით დამისვდებოდენ კარის მე-

ზობლები, როდესაც შინ დავბრუნდებოდი, — ჩვენ მაგას არ შევაწენთ!

მე ჩვეულებრივ ნაღვლიანად თავს ხავიდებდი და მეზობლებს ვუძასუხებდი:

— მეტი ღონე არ არის, უნდა საღმე გადავეპარგო ჩემი ჯაფარა. მართლა, უოველთვის ხომ ვერ მოუთმენთ ამ გვარ უსიამოვნობას.

ამ სიტყვების გაცონებაზე მოჩივრებს დანანდებოდათ ჩემი მალხაზი, მოტიპტიპე, უოველთვის ცქრიალა ჯაფარა და მეტეოდენ:

— მაგის გულისთვის ხომ არა ჭოქით, — დღეს მალიან გაგვაჯაგრა, მოთმინებიდამ გამოუგიუვნა და იმიტომ გჩივით.

ერთხელ მე და დედაჩემი სადილის დროს ლაპარაკში ისე გავერთვით, რომ ვერ შეუიტევთ, ჯაფარას როგორ ეკრალა დედა-ჩემისთვის ქისა. თურმე კუთხეში მიეტანა ქისა, იქ იძენი ეწვალებინა, რომ ნისკარტით გაეხსნა, თუთრი ფული სულ ერთიანად ამოედო და ის იერ ქადალდის ფულის წიწენას მოჰქოლოდა, რომ მივასწრით.

+

თუმცა ჩემი ჯაფარა მოუსვენარი, დაუდირომელი იყო

თუმცა ჩემი ჯაფარა მოუსვენარი, დაუდირომელი იყო

და ბევრს უსიამოვნებასაც მაუენებდა, მაგრამ მაინტ მალინი
მიუვარდა და დიდი მეგობრებიც ვიუვით.

სტოლს რომ მოგუჯდებოდი და დავიწევებდი წერას,
ჯაფარა შესარჩევდ შემომაჯდებოდა და ისე შემომცეკეროდა
ხელში, თითქოს თვალს ადევნებს და ესმისო, რასაც ვწერ-
დი. ბოლოს რომ მოჭბეზრდებოდა, წამართმევდა კალაპს,
გადააგდებდა და დამიწევებდა ალერსიანად მოუერებას, ხომ
არა ჯაფარობსო.

ერთი კარგი ზე სჭირდა ჩემ ჯაფარას—სიუაქიზე
უკარდა და სშირად ბანაობდა.

ეზოში წელის ღულას მოუშვებდა ნისკარტით და
წურგს: მოუშვერდა. უკელამ იცოდა ჯაფარას ჩეულება და
ღულას მაძინვე დაჭკუტვდენ ხოლმე, რაკი ჯაფარა გაა-
თვებდა ბანაობას.

ერთხელ, შინ რომ დაგბრუნდი,
მესმის, ერთი ალიაქოთი და ჩსუბია:
თურმე ჯაფარას ბანაობა გაეთავებინა,
ეს გერავის შენიშნა, და წელის ღუ-
ლა დაუკეტავი დარჩენილიერ. ესოს
წელი მოსდებოდა, თითონ ჯაფარა კი

აივნის მაღლა სარისაზე წამომჯდარიერ, და თითქოს დაი-
ცინება, სეირს უეურებდა, ეზოში წელის როგორ შხვებავდენ
ჟა თან ჯაფარას მორიდამ როგორ ემუქრებოდენ.

ჩემ ჯაფარას ეზოში მეგობარიც ჭევდა. ჩემნების ქადაგს მაღლის მაღლიან სწეალობდა,—შეახტებოდა ზურგ წედ, ხის კარტს ჩაუკოვდა ბალანში და ალერსიანად უფხანდა კისერს.

სწორედ ღირსიც იუო ცუგრა ჯაფარას მეგობარობისა,—ცუგრამ ჯაფარა ერთს დღეს საშინელ სიფათს გადასრჩინა: მეზობლის შავი დიდოთავა კატა ისაის იუო გაკლეჯას უძირებდა ჩემს ჯაფარას, რომ ცუგრა კისერში წასწვდა დიდოთავას და ოც მაღლი და ღონე ჭიონდა იქით გადას სტეორცნა.

ერთს დღეს, შინ რომ დაგბრუნდი, ეზოში ჩაეულებრივი აფალმაფალი და ხოხქოლი მოესმა ჩემს კურს.

მე დარწმუნებული ვიყავ, რომ ჩემმა ჯაფარამ უთუოდ კიდევ ჩაიდინა რამე მეთქი და თავი ჩავდუნე. ისაის იუო ბოდიში უნდა მოქეჩადნა, მაგრამ საუვადურის მაგივრად კველმ მწუხარებით მომმართა:

— საწეალი ჯაფარა! საწეალი ჯაფარა!...

ცუგრა შინ არ ეოფილიერ, დედა-ჩემს სადღაც გაჭირდოდა და შავ დიდოთავა კატას ლუკმა-ლუკმად გაეცლია ჩემი საბრალო ჯაფარა... და დღეს, ეზოში, ჯაფარას საცემ და საწიწქნ ქათმების ბურტელების მაგივრ, ქარს მიჭირდა მოჭიონდა ჩემი საცოდავი ჯაფარას ბურტელები.

ჩემს მწუხარებას სახლვარი არა ჭიონდა.

სახლი, ეზო,— მთლად გამოერუვდა. ცუგრამაც უურებდა დაუშეა.

გუთნის-დედის სიმღერა

იყორამ გუთნისა წწია,
ნიკორამ ჭიმა ჯამბარა;
ნიკორამ ოფლი აქცია,
ნიკორამ სისხლი დაღვარა;
ნიკორამ მიწა არღვია,
ნიკორამ მიწა დაღვარა.

ვიცი, ნიკორავ, გაჭირებ,
ოფლი ნაკვალეუს დაესხმის,
მიწა, საკვეთის ნათალი,
სახნის სალესვლად წაესმის!

ვიცი, რომ მიწა მმიმეა,
მარჯვენა მოიღალება,
მაგრამ უნდა გხსათ, რას ვიზამთ,—
წილად გვხვდა უღლის ტარება!

გასწიე, ქედის ჭირიმე,
გასწიე, გაინაპირე!
დალეულია საკვეთი—
კლდეულეს გაუსვი, გაძირე!

თუნდა ცამ ჩირი გვარიდოს,
ჩვენი ნახნავი დაგვალოს;
წამოუშინოს სეტევამა,
ეანა მიწაზედ გაგალოს;

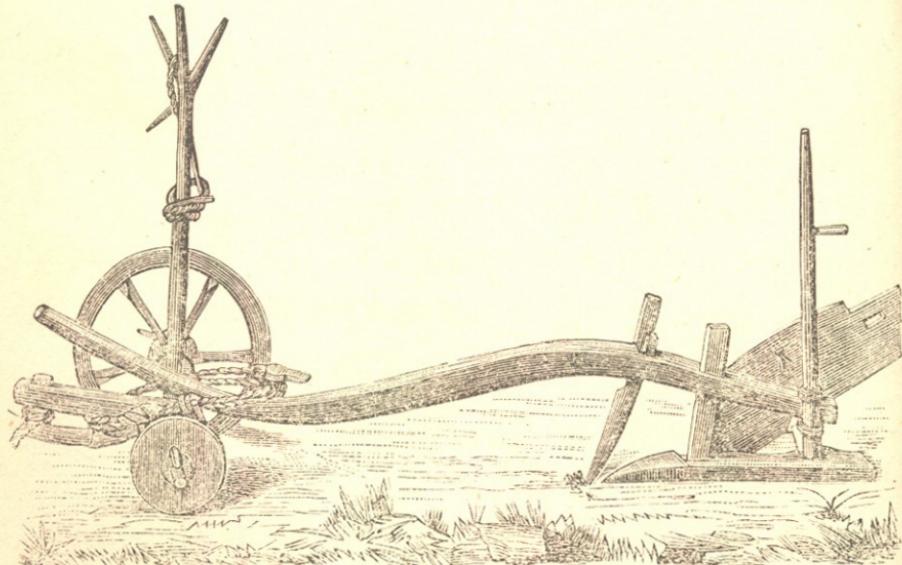

ଅ ମୋହିରିଗୁରୁର୍ଦ୍ଧେକୁ ଧ୍ୟାନ୍ୟବୀର,
କୁମିଳ ନାତ୍ରେର ଧ୍ୟାନ୍ୟବୀର,—

ହେବ ମାନ୍ଦ୍ର ପୂର୍ବର୍ଷରେ ପାଦିଲା...
ଚିତ୍ତରେବ, ମିଥିର ଧ୍ୟାନ୍ୟ!
ପୂର୍ବରେ ମୋହିରି ଧ୍ୟାନ୍ୟରେ,
ମୋହିରି ପୂର୍ବରେ ଧ୍ୟାନ୍ୟ!

ପୂର୍ବରେ, ପୂର୍ବରେ ପୂର୍ବରେ ପୂର୍ବରେ,
ପୂର୍ବରେ ନାମିରିଲୁଗୁପ୍ତ ଧ୍ୟାନ୍ୟରେ...
ମୋହିରି ପୂର୍ବରେ ମୋହିରି ପୂର୍ବରେ,
ପୂର୍ବରେ ପୂର୍ବରେ ଧ୍ୟାନ୍ୟରେ!

॥ ରାଜପୁଣ୍ୟକିଳି ॥

ვანო და მისი ამხანაგები

(ფრანგულიდამ)

ეო და არა იქო რა, იუო ერთი ღარიბი ქვერივი დედაჭაცი, რომელსაც არა გააჩნდა რა ერთი ვაჟის მეტი. ერთ შიმშილიან ზამთრის დაძლევს, დედასა და შვილს აღარა ებადათ რა, ცოტაოდენ ფქვილისა და ერთი მამლის მეტი.

ვანომ გადასწევიტა: წავალ და ბერსა ვცდი სადმეო. დედმეც არ დაუშალა, მოუმზადა საგზალი, დაუკლა მამალი და უთხრა:

— სულ შენ წაიღე ეს საგზალი, დაერთმა სელი მოგიმართოს და ბერსიერი იუავ!

წაუიდა ვანო. დედა კარებსე იდგა, უკურებდა და ლოცვადა შვილს, მინამ თვალთ მოეფარებოდა.

მიდიოდა ვანო და თან ფიქრობდა: ან მოჯამავირე დავდები სადმე, ან სხეა საქმეს მოგვიდებ სელს, და ღმერთი შემეწევა, ლუკა ბურს ვიძოვით!

მიდის ვანო და უცებ დაინახავს, რომ ერთი ვირი ტალახში ჩაფლულ და ამაოდ ცდილობს ამოსვლას.

— ოჟ, ადამიანო! — შეწევირა ვირმა — მიშეღე, თორებ ვისწიბი!

— რა შენი თხოვნა მინდაო! — უჩასუსა ვანომ, — მარდად მოამტკრია სის ტოტები, აკრიფა ქვები, ჩაუარა ტალახში, სიდივით რაღაცა გამართა, და საწეალი ვირი განსაცდებს გადარჩინა.

— მადლობელი ვარ! — უთხრა ვანოს ვირმა: მეც, თუ

შემთხვევა მომეცა, ჩატივსა ცცემდა სამაგიეროს უფლიშის შედების...
საით მისდისარ?

— მინდა ოოგორმე თავი გამოვიკვებო კალოობამდე.

— თუ ნებას მომცემ, მეც წამოვუვები! ვინ იცის, იქნა
ბა კარგს ბედს შევევარნეთ!...

— კარგი, წავიდეთო, — უთხრა ვანომ, — და გაუდგნე
გხას.

გაიარეს ერთ სოფელზე. დაინახეს, ოომ მაღლისთვის
სოფელის ბიჭებს კუდჩედ ქები მოუბამთ და თითონაც უპა
მოსდევენ. საცოდავი მაღლი გაჟქანა განოსაკენ, აგები მია-
შველოსო. — ვანო მაძინადვე წინ გადუდგა ბავშვებს, და
ვირმაც ისეთი ეროვინი მორთო, ოომ ბავშვებს შეემინდათ
და გაჟეკურცხლები.

— მაღლობელი ვარ! — უთხრა მაღლმა ვანოს: თუ შე-
ვიძელ როდისმე, სამაგიეროს გადაგინდი... საით მისდისარ?

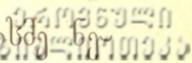
— მინდა ოოგორმე თავი გამოვიკვებო მოსავლამდე.

— მეც თან წამიუვანეთ!

— წამოდი.

წავიდნენ. ერთ სოფელის ბოლოს მივიდნენ და ღობის
ძირში ჩამოახტენენ. ვანომ მოსისნა ჩარკი, ამოიღო თავისი
საგზალი და მაღლისაც ცოტაოდენი უთავაზსა; ვირმაც ზირი
გაცემაცუნა ფოთლებით. ამასობაში მოირბინა ერთმა მშერ-
მა კატამ, რომლის საცოდავი კნავილი ქარსაც კი აატირება
და, არამც თუ ადამიანსა.

— ოჟ, შე საცოდავო! — გულმტკივნეულად სოქვა ვა-
ნომ: ისე დამშეულხარ, თითქოს ერთს წელიწადს არა ვე-
ჯამოს რა! — და მიაწოდა ქათმის ნაჭერი.

— გმაღლობ! — უთხრა ქატაშ: — შეძემლება როდო ტავი სამავიეროს გადახდა?! ... საით მისვალთ?

— საქმის საშოგნელად. თუ გინდა, შენც წამოდი ჩვენთან.

— დიდის სიამოგნებით!

ოთხივე უპატრონონი გაუდგნენ გზას.

საფამოს დრო იყო, რომ უცებ მოესმათ სასარელი სტა. მიიხედეს და დაინახეს, რომ მორბის მელია რაც მალი და ღონე აქვს და მოარბეინებს მამალს.

— აბა, შენ იცი, ჩემთ მაღლო! — შეჭებირა ვანომ.

მაღლი იმ წუთას გამოეკიდა მელას და გააგდებინა მამალი.

მამალი გახარებული მივარდა განოს და უთხრა:

— მაღლობელი ვარ, სიკვდილისაგან დამისხენ, ამას არ დავივიწებ ჩემს დღეში! ... საით მიემგ სავრებით?

— ლუკა ბურის საშოგნელად ... გინდა ჩვენთან წამოსვლა?

— ძალიან გულით!

— კარგი, წამოდი და, თუ დაღალული სარ, აი ვირს შეაფრინდი ზურგ ზედ.

მგზავრები გაუდგნენ გზას ახლად შემოურთებულის სანაცით.

დაიღალნენ სიარულით. დრო იქო, დაქვეწათ, მაგრამ ისეთი ექრა ნახეს რა, რომ თავი შეეფარებინათ.

— მეტი ღონე არ არის, უნდა აქ დავისვენოთ, — სოჭა ვანომ, — მარა გზაზე დასვენება სასიამოვნო არ არ, მაგრამ სხვა დორს იქნება ბედის გაგვიდიდოს. ეს დამე კი გარეთ გავატაროთ, ცის ქვეშ, არა უშავს რა, დამე მშვენიერია და დედა მიწაც ამწვანებულია.

სოჭა ეს ვანომ და გაგორდა კიდეც ბალასზედ. ვთო გვერდით მოუწვა; კატა და ძაღლი დაბინავდნენ ამ პატიო სან დიდეურას ფეხებ შეა, მამალი სეზედ შეურიჩდა.

ჯერ უველანი ისევ ღრმა მილმი იყვნენ, რომ მამალმა დაიყიდა.

— ოჟ, რა სისამაგლეა, როდესაც ასე უეცრად გამოგაღვირ მებენ!.. რა გაეიგლებს ერთი გვითხარ? — ჰქითხეს ამხანაგებმა.

— რა და ის, რომ გათენება გაგაზებინოთ, — უნასუსა მამალმა: ერა ჭიედავთ სინათლეს, აი ქვეიდგან რომ მოხანს?

— მე მალიან კარგადა ვსედავ სინათლეს, — უნასუსა ვანომ, — მაგრამ ის სანთლის სინათლეა და არა მსისა. სხასს, იქ ცხოვრობს ვინმე. მოდი წავიდეთ, ვთხოვთ, იქნება ჩვენც გაგვატარებინონ იქ დამე.

უველას მოქმედნათ ეს და წავიდნენ. რა მოუასლოვდნენ იმ ალაგს, საიდგანაც სინათლე მოხანდა, მოქსმათ ერთი კიუინა, სიცილი, ბოხის ხმით სიმდერა და ლასმდებავინეს.

— ჩუმად! — უთხრა ვანომ, — ნელა, წერარად მოვიდეთ, რომ გავიგოთ, რა ხალხი ცხოვრობს ამ სახლში.

იმ სახლში ქურდიავაზაკები იუვნენ. ექვსი შეტორენის ბული კაცი მოსხდომოდა გაშლილს სუფრას, შეუცეოდენ, შეიარულობდენ, ლაპარაკობდენ და მიირთმევდენ ღვინოსა.

— კარგი მოგებით არ წამოვედით, — სთქვა ერთმა იმათ ვანძა, — იმ თავადიშვილისაგან? იმის მოსამსახურეს რომ არ მოეწეო კი სელი, ბევრს ვერას ვაჭხდებოდით, აა! დმერთმა აცოცხლოს, კაი ბიჭია!

— აცოცხლოს, აცოცხლოს! — მიამასეს უველა მ ერთად და გამოცალეს ჭიქები.

ვანო მოუბრუნდა თავის ამხანაგებს და უთხრა ჩუმად:

— დამწერივდით ერთად და რა წამს განიმნოთ, მაშინ კი ერთხმად შეჭებირეთ უველაძ.

გირი უკანა ფეხებზედ აიღალეა, წინა ფეხები კი ფანჯარაზედ დასდო, მაღლი გირს შეასტა თავზედ, კატა მაღლს და მამალი კატას.

ვანომ ანიმნა და უცებ გაისმა ერთად ვირის ეროვინი, მაღლის უევა, კატის კნავილი და მამლის უივილი.

— ახლა, — შეჭებირა რისიანის სმით ვანომ, — შეიარაღდით და დახოცეთ ავზაკები! აბა ესროლეთ!

გირმა ტლინები დაუშინა და ერთს წამში ზრიალით გადმოანგრია ფანჯარა, კატა და მაღლი მოჭეუნენ სელას ლად კნავილსა და უევას. ქურდებს მაღლიან შეემინდათ და თავს ზარდაცემულები გაეშვნენ ტფისაკენ.

ვანო და ამის ამხანაგები შევიდენ დატოვებულ სახლში, მოუსხდენ უნატრონოდ დარჩენილს სუფრას, კარგად შეუცნენ, და მერე მოისვენეს — ვანომ ლოგინში, ვირმა თავულაში, მაღლმა ჭილობზედ კარებთან, კატამ ბუსრის წინ და

მამალმა ქანდარაზედ. ქურდებს კერ უხაროდათ, მართლაც მართლაც დასხტიეს და ტექში დამალვა მოასწრეს, მაგრამ, რომ ჩაუფიქრდ სენ თავიათ ახლანდელს ყოფას, ცოტა არ იქნას დადონდნენ.

— ამ სეელ, ნამიან ბალახის მაგიერ, ნეტა ისევ ჩემი ლოგინი მომცა ეხლა აქაო! — სოჭვა ერთმა.

— მე ის შემწვარი უფრო მენანება! ის-ის იუო ერთი კარგი ნაჭერი ავათალე, და ლუკმის ჩადებაც ვეღარ მოვა-სწორ ჩირში! — სოჭვა მეორებ.

— მე კიდევ ი ღვინოსა ვჩივი, სავსე ჭიქა დამრჩა! — სოჭვა მესამებ.

— არა, თქვენ ისა სოჭვათ, რომ ის იმოდენა ოქრო და ეგრცხლი ოხორად გერჩება! რადაზე გავქურდეთ ის საწელი თავადის-ძვილი, თუ ნაქურდალს გერც კი მოვისმარდით, — სოჭვა გულდამწვრად მეოთხებ.

— მე, იცით, რას ვფიქრობ? — სოჭვა ერთმა ავაზაკმა, მოდი გავბერავ და წავალ ჩვენს სახლში? ერთი შევიტეობ მაინც, — ნუ თუ აღარაფრის იმედი არ უნდა ვიქონიოთ და სულ ხელ-ცარიელები უნდა დაგრჩეთ! ..

— აბა გვიშეელე! ღმერთმა სელი მოგიმართოს! — შეკუნირეს ამხანაგებმა და გაისტუმრეს.

სახლთან რომ მივიდა, ნახა, რომ სანთლები სულ გაძერალია. ფეხაკრებით შევიდა სახლში, ბნელაში ვერა გაიგორა, ბუხარს წააწერა და იქ მწოლარე გატას კუდზე ფეხი დაადგა. გატა შეახტა და თავის კლანჭებით ჩირის სახე დააკაწო. ქურდი სიმწარით დაიღრივა, მაგრამ სხა მაღალივ კი ვერ დაიუვირა, ემინოდა არ გამიგონა. კარებს დაუწეო მემნა, რომ გასულიერ, მაგრამ საუბედუროდ

მაღლს დაადგა ფეხი და მაღლმაც მუხლში ჩააჭროთ კინ
გისი ბასრი კბილები.

ტკივილით ახლა დაიღმუილა ქურდმა და უნდოდა კარ-
ში გავარდნა, მაგრამ იქაც მამალი შეასტა და დაუწეო გლე-
ჯა ნისკარტითა და კლანჭებით.

—ოს! —შეჭევირა ახლა კი საბრალომ, —ამ სახლში ემ-
ჰაკებს დაუბუღნიათ! მე აქედგან, ვხედავ, თავს ვეღარ გა-
ვახტევ!.. იყიქრა, თავს თავლაში შევაფარებო, მაგრამ იქაც
კიჩევ ვირი დაუხვდა და ისეთი წისლები დაავარა, რომ
ქურდი ცოცხალ-ძველარი დაეცა მიწაზედ. ცოტა სანს უკან,
როგორც იქო, მოვიდა გონზედ და დაჩეჩქილუდარებვილმა
გახწია ისევ ტეისაგენ.

—აბა, რა გაიგე? გვითხარ მალე, რა ამბავი მოგვიტა-
ნე! —შეჭევირეს ქურდებმა, უკან დაბრუნებული ამხანავი რომ
დაინახეს, —შეგვიძლიან დაბრუნება ჩვენის სიძღვიდრისა?

— არა, იმედი სულარაფრისა გაქვთ, წასულია ჩვენის
სელიდგან! —უნასუხა იმანაც. მაგრამ ჯერ ერთი რიგიანი
რამ საწოლი მომისერსეთ, რომ დავისვენო, და მიშველეთ რამე,
კერა ჭხედავთ, დამტვრეულ-დამსხვრეული ვარ. თქვენ ვერც
კი წარმოიდგენთ, რაც ტანჯვა მე გამოვიარე თქვენის გუ-
ლისათვის:

მიუვდი თუ არა იმ ოხერ სახლში და სამხა-
რეულობი ფეხი შევდგი — დამხვდა ქაჯი, რომელიც საჩეჩელ-
უედ მატელსა სჩეჩდა, — და აი თქვენ თითონ ნასეთ იმის საჩეჩ-
ლით დაკაწრული სახე; კარებში შევეტაპე ეშაკს, — სწორედ
ეშაკების სარაზი უნდა უოფილიერს, — და ფეხები სულ სად-
გისებით დამისხვლიტა. კარებს უკან მომვართ თითონ დო-

დღიდღი ეშმაკი, თავის ბჭეალებით. თავუაში დამტკიცებული თა კარგი ჰქონი და აძლენი მირტეა, რომ კინადამ სული გამაჟრევინა. თუ ჩემი არა გჯერათ, თქვენ თითონ წადით და ხახეთ.

—როგორ არა გვჯერა, გვჯერა! — შესძისეს ამხანაგებმა, რომელიც კარგად ჭირდავდენ იმის დასისხლიანებულ ტანსა და სახეს. ჩვენ ფეხსაც აღარ შევდგამთ იმ დაწყევლილს სახლში. ისევ ვეცადოთ, სხვა შევიძინოთ.

მეორე დილას ვანობა და იმისმა ამხანაგებმა ისაუზეს კარგად და წავიდნენ გაქურდულ თავადის-შვილის საძებნელად, რომ დაებრუნებინათ ის ოქონ და ვერცხლი, რაც იმისთვის მოეწარათ.

ფთხილად ჩაალაგა ვანობ ეპელაფერი ორს ხურჯინში და გადაჭიდა ვირსა. იარეს, იარეს, ბევრი მთაბარი გადაიარეს და ბოლოს მთადგნენ იმ თავადის-შვილის სახლსა. კარებთან დახვდათ მოღალატე მოსამსახურე, თავით უკეთებამდე ძვირფასად მორთული. ამაეად აათვალისწილება ვანო და ამისი ამხანაგები და ბოლოს უთხრა ჭანოსა:

—რისთვის მოსულხართ აქა? თქვენთვის ამ სახლში ალაგი არ არის!..

—ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ აქ კარგად მიგვიდებენ, თუ ბატონს ვნახავთ.

—დაიკარგენით აქედგან, თქვე მაწანწალებო? — დაუუვირა გულმოსულმა მსახურმა, — წაეთრიეთ, თორებ ესლავე მაღლებს დაგისევთ და გაგაწერგინებთ!

—ცოტა დაგვაცალე, — უთხრა მამალმა, რომელიც ვირს თავზედ წამოსვადომოდა: — ერთი ეს გვითხარი, წუ

სელის ვინ გაუდო ამ სასახლის კარები ქურდებს? ამ სელის მიზანის დიჭი გაწითლდა. თავადისაშვილი, მსახურისა და მოსულების ლაპარაკსე, ფანჯარასთან მოსულიუმ და, რა გაიგონა მამლის სიტყვები, დაუძახა ბიჭის:

— ეი, ბარნაბა! რას გეუბნება ეგ მამალი, აბა ერთი ჩასუსი გაეცი?

— ბატონო! — უჩასუსა ბარნაბამ, — ეს მამალი უთავმოლოდ ებედობს რაღასაც. გეფიცები, მე არ გამიღია კარები იქ ეჭხის ქურდისათვის...

— ბიჭი და შენ საიდგან იცი, რომ ისინი ექვნი იუწენე? — ჰკითხა ბატონმა.

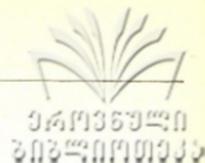
— ასეა თუ ისე, ბატონო, აი ჩვენ მოგიტანეთ სოულად, რაც თქვენთვის ოქრო და ვერცხლი მოუზარავთ, — უთხრა ბატონს წინ წაძღვარმა ვანომ. არა გვინდა რა თქვენგან, მსოლოდ ამასა გთხოვთ, ამაღამისთვის ბინა მოგვცეთ თქვენ სახლში და ჩური გვაჭამოთ: — შორიდგან მოვდივართ, კარგა გზა გამოვიარეთ, დავიღალეთ და მშიგურებიცა ვართ.

— რას ამბობ, განა თქვენ სამსახურს მაგითი გადგისად?! აქ დარჩით...

გირი, ძაღლი და მამალი ბაღში დაბინავეს, კატა სამსარეულომა, და რაც შეეხება ვანოსა, გასარებულმა თავადისაშეიღმა თავითაუესებებმდე მორთო ახალი ტანისამოსით, კარგი საჩუქრი მისცა და მეორე უთხრა:

— როგორც გხედავ, შენ კარგი ჩატიოსანი ემაწვილი ეთვილება; გატეობ, რომ ჰქოვიანიც უნდა იქო. თუ გინდა, ხემთან ხემ მოურავად იუგი.

ვანომ მაღლობით მიიღო ეს წეალობა. მალე თავისი მოსუცი დედაც აქ მოიუვანა და ბეჭნიერად ცხოვრობდა.

ა რ წ ი გ ი

(ნათარგმნი რუსულით)

ალიაში ზის არწივი,
ვეღარ ახერხებს ნაეარდსა;
ვეღარც სჭრეტს ატეხილს ჭალებს,
ვერც ყნოსავს ია და ვარდსა.

ტანჯვით იგონებს იმ ძველ დროს,
როცა თავს აჯდა იალპუზს
და ქვემოდ მავალ ცხოველებს
ოდნად ჰედავდა, ვითა ბუზს;

ცის სიახლოეთ ამაყი,
ძირს ეშვებოდა შურდულად,
სხვებზედ პირდაპირ მიმსვლელი,
თვით დაიჭირეს ქურდულად.

გალიაშია მზე-ბნელი
მარტოდ-მარტოკა ის ობლად,
და, იქვე ჯირკზე მიბმული,
ბაიყუში ჰყავს მეზობლად.

აკაკი

ი ი ს ა მ ბ ა ვ ი

I

აზ ფხული იყო. სიცოცხლის მომცემს მჩეს ათას-ფერად აეყვავებანა დედა-შიწა. ათასური ყვავილი ეგებებოდა გა-ზაფხულს; იაც გაშლილიყო და ორთოლვით, კანკალით მოელოდა ყოველს დღეს. იას ძალიან ეშინოდა, არ ვიცი, რა აშინებდა: მოკლე სიცოცხლე თუ სხვა რამე. ქარი დაპ-ბერავდა თუ წვიმის ნამები წამოვიდოდნენ ღაპალუპით, იას გული უსკლებოდა,—ან ქარი მომწყვეტს და გადამაგდებს კლდეზეო, ან ნამები გადამტეხენ ღეროში და გამომასალმებდნ წუთის-სოფელსაო. სიცივე და სიცხე ერთნაირად შიშით ააჭროლებდნ ხოლმე სა-ბრალო იას.

ია მალ-მალ ამოეფარებოდა ბუერისა და ძირხვენის ფოთლებს, რომ თავი აერადა მზის დამწველ სხივებისთვის და არ დასცივ-ნოდა ფოთლები. სიცივის ღროს შეიხრიდა ფოთლებს, თითქოს გულ-ხელი დაუკრებია, რომ სიცივე არ შეჰქებიყო იმის ნაზს მკერდს და არ დაეზრო.

დილაობით ნამები შეგროვდებოდნ ის ფოთლებზე, მზე ამო-ვადოდა, ჩაუტკებოდა მზის სხივი ნამებს, და ერთი ბეწო ტურფა ცისარტყელა / გადაერტყმოდა იას წელზედ. იმას, მიემატებოდა ის ფერი / და უფრო დამშევნდებოდნენ, მისი ფოთლები.

ის გარშემო ბევრი ყვავილი და ბალახი იყო ამოსული. ათასგვარი ჭია და მწერი დაძრებოდა იმის ახლოს. ბუზი, კრაზანა, კელა, ბაურა, პეპელა — ათასობით მოდიოდნენ და ასხდებოდნენ იას. ყველა ამათ ისა სურდათ, რომ ამოეწუწნათ გულიდამ, რაც კი სი-ცოცხლე და სუნელება ებადა იას. გულს უკლავდა იას იმათი ასე-თი შეუბრალებლობა, მაგრამ რა ექნა!

ია დიღხანს იყო მარტოლ-მარტო. თავის გულის ჭალით კუ-
რავის უზიარებდა. მხოლოდ ზოგჯერ ნიავი თუ წაიღებდა ისის კვერ-
სას და მოპფენდა ყვავილა-სამეფოში. ესმა მინდორთ-დედუფალს ის
სევდა, მისი ნალველი, მისი სიმარტოვე, შეებრალა და გამოუვჩანა
მეგობრად პატარა ყვავილი-კესანე.

კესანე ტურფა რამ იყო. მინდორთ-დედუფლისაგან მიცემული
ცისვერი აბრეშუმის-კაბა ზედ კვედებოდა. ყველას ჰშურდა იმისი სი-
ტურფე, ყველას ენატრებოდა კესანეს სინაზე, იას გარდა: იას ხუთი
სოსანი აბრეშუმის-კაბა ეცვა და ყელზედ მარგალიტის ღარადე ჟონ-
და შემოვლებული.

კესანე და ია ტკბილი მეგობრები იყვნენ. დაპერავდა ნიავი
და მიახლიდა მეგობრებს ერთმანეთს. ისინიც გადაიქცევდნენ ყელ-
ზედ ყელს და სტკბებოდნენ სიყვარულით; მოპყვეოდნენ ტკბილად
ჭუკჭუკს, მაგრამ კაცის ყური კი ძალიან ძვირად გაიკონდა ამაკ
ლაპარაკს.

II

იამ შენიშნა, რომ იმის ახლოს ხშირად მოფრინდება ხოლმე ერ-
თი ჩიტი და ბუზებს იქერს. იამ ეს ამზავი კესანეს შეატყობინა.

— მეშინიანო, — უთხრა მევობარს: რომ იმ ორფეხს ცხოველშა
არაფერი მავნოსო; სულ ჩემს ახლოს დაურინავს.

— ნუ გეშინიან, ჩემო ტურფავ, შენთან რო ბუზებია, იმათ
იქერა! კიდეც უნდა გვიხაროდეს, რომ მაგ სისხლის მსმელებს გვა-
ცლიან; იმათ ჩვენგან სხვა არაფერი არა ჰსურთ!

— მე კი გული რაღაც უბედურებას მიქადის, — სოქვა იამ: ეკ
ან გამჭყლეტს და ან ერთ რასმე დამართებს!

— რა მშიშარა ხარ! — უთხრა კესანემ იას, როდესაც ბუზისაგან
შეშინებული ია კანკალით მიეკრა კესანეს, — ძალიან ძვირად თუ
გილირს სიცოცხლე!

იას ტყუილად არ ეშინოდა. იმის ახლო ათას-ნაირი ბუზი იჩე-
ოდა, ბუზებზე ჩიტები ნაღირობდნენ და ჩიტებზე ალალი. ია იჩვე-

ლიკ მარტო ერთმანეთის ჭამა-გლეჯას ჰქედავდა; ვინც ვის მოუწოდებდა, ჰქლავდა და სჭავდა.

ია ამ დარღძა და ფიქრში იყო, და ღრო კი მირბოდა...

და იყო. მხეს ის იყო ამოეყო ყური. დედამიწა შეთბა; ნამი აშრა და ათას-გვარი მწერი დატრიალდა ჰქერში. კრაზანას და ბუზებს ბზუილა გაჰქონდათ. ის ახლოს ერთი ჩიტი დამჯდარიყო და ბუზებს ელოდა. ჩიტი დიდხანს არ მოუწოდა ლოდინი.

ბზუილი მოისმა. ბუზურას მხების ქარჩა ბალახებს ჩხევა და აწყებინა. მოისმა: „ბზუ-უ-უ“ და ერთი დიდი ჭრელი ბუზურა მიუახლოვდა ის. გძელი ისარი გამოეშვა და ატრიალებდა აქეთ-იქით. ბანჯგვლიანს ფეხებზე სქლად ედევ უვითელი მტვერი ყვავილებისა. თითონაც მთლავ მოსეხილი იყო ყვავილების მტვერში. ბუზურა ის დასტრიალებდა თავს. ის შიშათ ფერი დაეყარგა, ათრთოლდა, მოელი ტანი აუკანკალდა. მოხარა თავი და ცდილობდა, როგორმე მიემალა გული, მაგრამ ბუზურას რა გამოეპარებოდა: ერთი კილვ დაბზუილა და დააჯდა ის გულზედ. ია გადიდრიკა და ჩაკეცა.

— დაიმალე, კესანე, დაიმალე! — დაუქახა კვერსით იამ: ამ სისხლის მსევლმა შენც არა გნახოს!... მე ნუ მიტირებ!

ის ახლოს ისევ ის ჩიტი იჯდა; ის იმაზედ დაპრია თვალი: წყალ-წალებული ხავსს ეჭილებოდაო. ბუზურამ გრძელი ისარი მიავლ-მოავლო ის გულზედ, უნდოდა საღმე ჩაეკრა. ამის შიშათ ის გული მისდიოდა.

ამ დროს ჩიტმა შენიშნა მსუქანი საჭმელი, გადმოფრინდა, ჩაკკრა ნისკარტი ბუზურას და გააქანა გაუზაძლარს მუცელში, მაგრამ.. ის ფოთლებიც თან ჩაატანა. ია აიწია წელში, გასწორდა, მაგრამ ვაი ამ გასწორებას: — ფეხზედ-მდვომს მკვდარსა ჰყავდა! თვალებიდამ სხვილმა მარგალიტსავით ცრემლებმა დაუწყეს ღაპალუპით დენა: ია ქვითინებდა. თავა დაეხარა უწუგეშოდ და გლოვობდა თავის ბედს. ფრნა უშველიდა! კესანე ისეთივე სუსტი იყო, როგორც თვით ია. ვერც კესანე გადურჩა უჟედურებას, — ჩამოგორებულმა ქვამ წელშა გადატეხა კესანე.

ორთავეს ცრემლები სდიოდათ. ცრემლები ძირებს ჟულბობდები, და იქიდამ სხვა იები და კესანები აპირებდენ ამოსვლას.

დობილებს ეს აძლევდა იმედს. „ჩვენი სიცოცხლე ჩვენს მოდგ-მას მიემატოსო,“ – სოჭვეს და ჩაჰურდეს თავები.

ია უკვდებათ,— ყვავილნი
ეთხოვებიან, ტირიან;
შორს გაიგონებს ერთგული,—
ცრემლები ჩამოსცეიგიან...
ელიან მინდორთ-დედუუკალს,
მის მოსვლით გახარებასა,
გაზაფხულს ყვავილთ მოსვლასა,
მათ ძირის გამრავლებასა,
ბალში გარდისა გაშლასა,
ის კვლავ აყეავებასა,
ველების შეხამებასა,
მინდვრების აჭრელებასა,
ტურფა კესანეს სიხარულს,
ცაზედ ფრინველთა დენასა,
ბულბულის შემოჩვევასა,
დილა-სალამოს მლერასა.

თ. რაზიკაშვილი

— ଜ୍ଞାନ ସିଂହ

(ଚିତ୍ରାବଳି)

ଯା ଗୁରୁତି ଫ୍ରେଇକାରୀ. ଫ୍ରେଇକାରୀ କ୍ଷୁଦ୍ରରୀତି, କୁମ୍ଭରୀତି ତାଣୀ ଗୁରୁତି. ଗୁରୁତିକ୍ଷେତ୍ର ବା-
ଫ୍ରେଇକାରୀରୀତି ଧେଇରୀ ଧୁର୍ବଳ ହେବେଗୁଣରେଣ୍ଟ. ତାଣୀରୀତି ବା-
କ୍ଷୁଦ୍ରରୀତି କୁମ୍ଭରୀତି, ଲାକର୍ତ୍ତ୍ଵା ଧୁର୍ବଳରୀତି ଲା ଆଶି ଧୁର୍ବଳ
ମୋହିଲା. ମେହରେ ବାଲ୍ମୀକି ନାଥିକା, ପାତ୍ରାରୀ ହାଲାଲିଦ-
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲାକିବାଦିନା: „ମେ ବାର ବିଜ୍ଞାନ ତାଣୀ, ଗୁରୁତି କ୍ଷୁଦ୍ରରୀ-
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋହିଲା ତାଣୀ“! —ଲା ହାଲାଲି ଫ୍ରେଇକାରୀ.

ଫ୍ରେଇଲିମା ଅତ୍ମାରୀ ଏହି ହାଲାଲିଦି, ଅତ୍ମାରୀ ଲା ଗୁରୁତି ହାଲାଜିଥି ନାଥିକା-
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାରୀକୁ. ମିଳାଲାଜିଥି କ୍ଷେତ୍ରମିଶ୍ରିତ୍ୱେ ମୋହିଲାରୀକୁ. ମିଳାଲାଜିଥିରେ
ପରିଲା ଗ୍ରେହାଲା ତ୍ୱରିତି ଗୁରୁତି କ୍ଷେତ୍ରମିଶ୍ରିତ୍ୱେ, କୁମ୍ଭରୀତି ମିଳାଲାଜିଥିରେ
କୁମ୍ଭରୀତି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ. ହେଲା ଏହି କ୍ଷେତ୍ରମିଶ୍ରିତ୍ୱେ ଗୁପ୍ତନ୍ତରିତିରେ ହେବୁଗାନ୍ତିରେ: — ଅ ମେହରେ,
ଅ କୁମ୍ଭରୀତି ମାନ୍ଦିଲୀକୁ.

କ୍ଷେତ୍ରିକୀ ଏହି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ କୁମ୍ଭରୀତି ଲା ତାଣୀରେ ଗ୍ରେହିନୀରୀତିରେ ଉପଦାନା: — ନୀତିର,
ଲା ନୀତିର କ୍ଷମାରୀ ଦିଲାହୁତ, କୁମ୍ଭରୀତି ମିଳାଲାଜିଥି ମୋହିଲାରୀକୁ ନାମିତିର.

କୁମ୍ଭରୀତି ସାମ୍ରାଜ୍ୟରୀତି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ, ଉପରେ ତାଣୀରେ ଫ୍ରେଇକାରୀ ନାମିତିର
ମିଳାଲାଜିଥିରେ କୁମ୍ଭରୀତି କ୍ଷେତ୍ରରୀତି: — ଏ କ୍ଷେତ୍ରରୀତି ଏହି କାତ୍ରା ଶ୍ରେଣୀ ଲାଇ-
ନିର୍ମାଣ ଲା କିଛିଏତ ଏହି ମେହରେତା ମିଳାଲାଜିଥିରେ.

ଉପଦାନା ମାନ୍ଦିଲୀ ଦେଇଲାହୁତିରୀତିରେ: — ନୀତିର, ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ଲା ମୋହିଲାରୀକୁ!

ନୀତିରୀତିରେ ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର:

— ତାଣୀ ହିନ୍ଦି ଏହି, ତାଣୀ ହିନ୍ଦି ଏହି?

ଏହିଏ, ଏହିଏ ଲା ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମିଳାଲାଜିଥି, କାତ୍ରାପି ତାଣୀ ନୀତି.
ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ଫ୍ରେଇକାରୀରୀତି ଲା ଗୁରୁତି ହାଲାଲା ବିଜ୍ଞାନ କି ଉତ୍ସବରୀତି: — ଏ ଏହି
କାତ୍ରାପି ତାଣୀ ନୀତି. ମାନ୍ଦିଲୀ ନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରୀତି କ୍ଷେତ୍ରରୀତି କ୍ଷେତ୍ରରୀତି.

ତାଣୀରୀତି ଶ୍ରେଷ୍ଠରୀତି, ଏହି ଲାକର୍ତ୍ତ୍ଵା କାତ୍ରାପି ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦାକ୍ଷେତ୍ର:

— მავანი და მავანი ხელმწიფე ომს მიპირებსო. წაფიჩის მიუღებელი მე და, თუ მოერიცე, მაშინ შენზედ ჯარს დავიწერო.

ფსია დალონდა და გადიგდო ყინწი. რა ვქნა, უარი ვუთარა, — დამახმაბენ, თუ არა და რა ვქნა, მე ომისა რა ვიციო, როგორ უნდა ვეომო... ეჭ, ჯანი გავარჩეს, წავალ, აქ მოკელას, სჯობია, ისევ იქ მომკლანო!..

შაუკრიბეს ფსიას ჯარი, და წავადა. მიუძღვის წინ ჩუმან. გაიარა ერთ ჭალაში და ნახა, რომ მშვენიერი ლერწმია. ფსავა თქვა თავის გუნებაში:

— ეს რა კარგია ხამის დასაქსელად!

მივიღა და ერთი კონა ლერწმია მოსჭრა. ხვას კი არ იჯებს. გაიდო მხარზედ და მიდის წინ.

ჯარმა იფიქრა, უუუოდ კარგი რამ არის ესაო, ყველამ თითო კონა მოსჭრა და თან წაიღო.

მიდის ფასია თავის ჯარით, და გამოჩენდა ხელმწიფის ჯარაც. ფასიას ჯარს წყალი ჰქონდა გასავლელი.

იქიდამ უყურებს ხელმწიფე და ამბობს: — აი ებლა შეეტყობა, როგორი ხელმწიფე იქნება — თუ წყალს მშველობით გამოვიდა, უთუოდ ყოჩალი ვინმე იქნებაო.

ფასია მიადგა წყალს, ჩაგდო ლერწმის კონა წყალში. ჯარმაც იგრიალა და სულ ერთიანად წყალში ჩაყარა ლერწმის კონები, — გაკეთდა ხილი, და ფასია თავის ჯარით მშრალად გაეიღა.

ხელმწიფემ რომ დაინახა, გაიქნია თავი და სოქვა: — ეტყობა, მოხერხებული ვინმე ყოფილაო!

ფასია კი მაინც ფიქრობს თავის გუნებაში: — რა ვქნა, მე ჯანი გამოარდეს, რაც უნდა მიყონ, მაგრამ ამოდენა ჯარის ცოდო როგორ დავიღო. იფიქრა, იფიქრა და მოიგონა: მოდი კაცს გავუგზავნი, რომ მარტო ჩვენ, ხელმწიფეები, შეეგნეთ ერთმანეთს და ჯარს — თავი დავანებოთო. ეინც აჯობებს, გამარჯვებული ის დარჩესო.

გაუგზავნა კაცი, ხელმწიფეც თანახმა გაუხდა. ხელმწიფე

თავის ჯარიღამ გამოვიდა და ფასიასკენ წამოვიდა, ფასია კი და ხელი მწიფისკენ წავიდა. ფასიამა სთქვა:

— ეჰ, ხო მომკლავს და მომკლავსო, თვალით რიღასთვის დავინახო, როგორ მომკლავსო.

დახუჭა თვალები და გასწია ხელმწიფისაკენ. ხელმწიფე შეამ-ჩინა, რომ ფასია თვალებ დახუჭული მოდის, და იფექრა, უუუოდ მაგას ეცოლინება რამე, თვალებ დახუჭული რომ მოდისო. დახუჭა ამანაც თვალები და წამოვერდა ფასიასკენ.

ფასია მიდის და თან გულის ფანტალით მოელის, — ან ახლა გამოვარდება თოფი და მომკლავსო, ან ახლაო. ლოდინში გული გადაელია ფასიას, აახილა თვალები და დაინახა, რომ ხელმწიფე იმისკენ თვალებ დახუჭული მოდიოდა. გაუწოდა თოფი და გადო-აგდო ხელმწიფე. ხელმწიფის ჯარი დაფოხა და გაიქცა.

ფასია კი ასწიეს და ციმ-ციმ გამოაქანეს ხელმწიფის ქვრივ ცოლთან. დაიწერა ფასიამ ჯვარი და დაჯდა ხელმწიფედ.

მთის წევარო

ლდიდამ კლდეზედა ჩხრიალით
მირბის მთის წყარო ანკარა,
თავს დასტრიალებს მჩის სხივი,
დაჰყურებს ცისა კამარა.
ხან მითამაშებს, ხან მიხტის,
ხან გველებრ მიკლაკნება,
ხან უალერსებს მიღამოს
და ტკბილად ეჩურჩულება:

* * *

„მშეიღობით, კლდენო მშობელნო,
გზა დამილოცეთ თქვენს შვილსა,
„მივდივარ უფლის ბრძანებით,
რომ შევებრძოლო სიკვდილსა;
„მივდივარ, მიმაქვს ქვეყნისთვის
მე ძალა მაცოცხლებელი,
„სულიერის და უსულოს,
სუყველას მსაზრდოებელი!

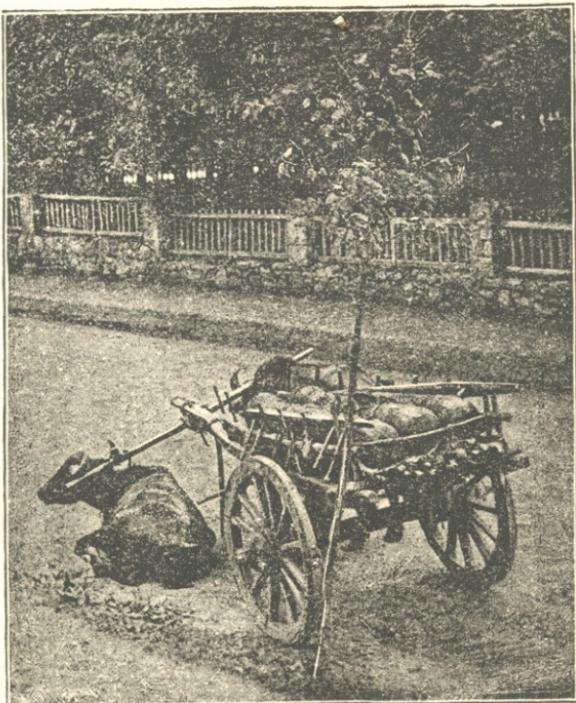
* * *

„მე მარტო კი არ გევონოთ—
სხევებიც მყავს ამხანაგები!
„რომ შევუერთდე იმათა,
მივდივარ, მივეჩარები;
„თუმცა ცალ-ცალკე სუსტნი გართ,
მაგრამ ერთად გართ ძლიერი,
„როცა მოვიყრით ბევრნი თავს,
ვეღარას გვიზამს ჩვენ მტერი...

* * *

„მშეიდობით, ჩემო მშობელნო,
გზა დამილოცეთ ოქვენ შვილსა,
„მივდივარ, მიმაქვს სიცოცხლე,
უნდა ვებრძოლო სიკვდილსა!“...
და კლდიდამ კლდეზედ ჩხრიალით
კვლავ მიჩბის წყარო ანკარა,
ხან მითამაშებს, ხან მიხტის,
წინ დაუღვება ვერა-რა...“

დუბი მეგრული

ერთი ცვარი წეალი

და მის თავგაფდასაცალი

I

აფხულის ცხარე მზე მხიარულად დასცერის ზღვას და
მეტის სიამოცებით თხოის, ცახუახებს, თითქოს გახუ-
რებულს გულს იგრილებს ზღვის ცივ წყალშით. ზღვა-
საც გულში ჩაუსვენია მზე და უალერსებს, ათამაშებს,
აქანავებს ზეარებში, როგორც დედა გულში ჩაკრულს ყმა-
წვილს.

მზე მომღიმარი, მომცინარი გულუხვად უგზავნის ზღვას თავის
ოქროს-თმიან სხივებს, ზღვა სამაგიეროდ თითო ცვარს უძღვნის,
მარგალატსავათ თეთრსა და სპეტაკსა; ეგამაშებიან, ეალერსებიან-
ერთმანეოს სხივი და პაწია ცვარი, როგორც მოყარული და-შმანი.
მზის სხივი, ჰაერის შეილი, ეპატიუება ცვარს, წყლის შეილსა:

— წამოდი ჩემთან მაღლა, ცაში,— აქ ცივა, ბნელა, იქ თბილა,
ნათელა.

ცვარიც დაუჯერებს და პყუება. იამა ცვარს სინათლე და სით-
ბო. მაგრამ მარტოა საბრალო, ეს ანალვლანებს.

ნუ გეშინიან, ნუ ინალვლებ, ჩემო კარგო, აგერ სხვებიც მაღლე
მოვლენ შენთან! ეალერსება სხივი თავის დანალვლანებულს მევო-
ბარს: ჩემი ძმები წავიღნენ დასაძახებლად.

ტყუილს არ ამბობდა მზის სხივი. ცვარი ცვარს მოჰყა
ზღვიდა, ჯერ თითო-თითოდ, შეუმნეველად, მეტე გუნდ-გუნ-
დად დაიწყეს დენა და გააგსეს ცა. ძალიან მაღლა წასვლას კი
ვერ ჰპედავდენ, თავის დედას, ზღვას, ვერ ჰშორდებოდენ. დაიწყეთ
ტრიალი, ნავარდობა ჯგუფ-ჯგუფად. აღამიანს რომ შეეხდა, ჯგუფ-
ჯგუფად შეგროვილი ცვარები ბამბის თეთრი ქულები ევონებოდა.

ჩვენი პატია ცვარი ყველაზე მოუსვენარი იყო და ყველაზე მე-
ტად ცელქობდა, ტრიალებდა, მხიარულობდა!...

მაგრამ აი უცბად ამოვარდა საშინელი ქარი,—დაჰერა, შემო-
უტია, ჰკრა ხელი და ცხრა მთას იქთ გადააცილა ჩვენი პატია ცვა-
რი და ამასთან სხვებიც. მზის სხივები უკან დაედევნენ, მაგრამ
ამათაც ველარა უშველეს რა. მოაშორა შეუბრალებელმა ქარმა პა-
ტია ცვარი თავის დედის ძეძუს! ნეტავ რას ერჩოდა?

დედასაც გული ჩასწყდა, თავის პატია ცვარები რომ ველარ და-
ინახა. ზღვა სიმწარით შეიძრა, აღელდა, აშფოთდა, გააფორდა, აღ-
რიალდა, გაბრაზებული ტალღებსა სცემდა ნაპირებს, თითქოს ტი-
რის და თავს ახლის კედელს, რომ შვილები დავკარგე და ვერაფე-
რი მიშველიაო...

ქარი კი მიქროდა და მიაქანებდა საბრალო იბლებს შორს,
ძლიერ შორს. ბევრი იარეს ცვარებმა, ბევრი მთა და ველი გადაია-
რეს. დაიღალა ქარი და შეჩერდა. შვება მიეცათ ცვარებს და შედგ-
ნენ. დაღლილ-დაწყეტილნი, დანაღვლიანებულნი, დაღრემილები
შავად დაჰყურებდენ დედა-მიწას. ცოტად სიცივემაც მოუჭირა. მზე
აღარ ათბობდათ, თითქოს შემომწყრალააო, ისე დასცეკროდათ ზე-
მოდამ. ცვარებმა ფრთები შეაბერტყეს და წამოვიდნენ ძირს...

—ძლიერ ღმერთმა არ მოგვხედა! რა წვიმა მოვიდა?!—
ესმოდა ცვარს, როდესაც დაბლა ჩამოდიოდა.

ჩვენი პატია ცვარი ერთ ხის ფოთოლზე დაეცა, დასრიალდა და
ფოთოლს წვერზე ჩამოეკიდა. მზემ ისევ გამოანათა. ფოთოლზე ჩამო-
კიდული, მორთოლარე ცვარი ნატერის თვალსავით ბრწყინავდა. აგრ
ხის ტოტზე ჩიტი შემოჯდა, ფრთები შეიბერტყა, შესჭყივლა, მიიხედ-
მოიხედა და ცვარის გადაყლაპეა მოინდომა. შეიფორიალა, — ტო-
ტი შეირხა და ცვარი მოსწყდა ფოთოლს. წამოვადა ძირს და აყვა-
ცებულ ბალახებში დაეცა. ერთმა ყვავილმა გულ-მკერდი გაუხსნა და
მაგრად გულში ჩაიკრა.

ყვავილს ეწვია ცელქი პეპელა დასასვენებლად. დაისვენა და

პირის ჩატყბანურებაც მოუწდა ყვავილის ტკბილის წვენით აშაშობლება სიამოუნებით გული გადუშალა პეპელაშ. პეპელაშ ნაზად ჩაჭრა თავის პაწია ნეშტარი, ცოტა წვენი მოსუტა, მაღლობა გადუხადა ყვავილს, ფრთა-ფრთას შემოჰკრა და აინავარდა ცელქურად, მხიარულად. ცვარს ნეშტრის ნაჩხვლეტი ცოტად ეტკინა, მაგრამ ისევ მალე შეუმოვლდა და დაუამდა.

დიდს ხანს არ დარჩენილა ცვარი აქაც. მზემ მალე იპოვა და შემოსცინა. ცვარმა შეითამაშა, სალაში მისცა მზის სხივს, გამოემ-შეიღობა ყვავილს და გასწია ისევ ზევით, მზესთან ახლოს...

კარგა ხანს იარა ასე პაწია ცვარმა. ბევრი ალაგი მოიარა, ბევრი რამ ნახა. შესცივოდა—დელამიწაზე ჩამოვიდოდა, დასთბებოდა და მაღლა, ჰაერში წავიდოდა. ცივ ღამეში ხან მწვანე ფოთოლზე დაძინებდა, ხან მინდორში დაიბინავებდა, ხან ღამის მეხრეს სახეს დაუნამავდა. დილით რომ გაჰლიდებია ნამს, რამდენჯერ გაუგონია:—ცას კარგი ნამი გაუგდია წუხელის. ამო-აჟყეტდა დილით მზე თვალს, ცვარი დააგდებდა თავის ღამის-საწოლს და გაეშურებოდა მზისკენ.

უხაროდა ცვარს, რომ ასე ატარებდა დროს. ავი არაფერი ჩაუდენია, ცუდი სიტყვა არავისგან სმენია. მხოლოდ ერთხელ მოუწდა ცუდი საქმე და ძალიანაც სწუხდა ცვარი, როდესაც ამას მოიგონებდა ხოლმე. აი რა შეემთხვა.

ერთს დღეს ჩვენი ცვარი ძალიან მაღლა წაეიდა. შეჭვდენ თავის თანამოძმენი, — შეეთამაშენ, შეჰყვნენ ერთმანეთს, ხტოზნენ, დარბოდენ. გაცხარდენ, ძალიან გაცხარდენ. აშასობაში უცბად წამოეპარათ სიცივე—და ისე მოუჭირა ამ ცელქებს, რომ სულ ცახ-ცახი დააწყებინა. შეცივენულნი ერთმანეთს ეკვროდენ, აგები გავთბეთო. ზოგან იმდენი შეიყარნენ ერთად, რომ თხილისა და კაკლის ოდენა გროვა შესდგა. ამანაც ვერაფერი უშველა. სიცივემ უფრო მოუჭირა. შეუდგათ გათოშილ და გაყინულ ცვარებს საშინელი ერთამული, ფივილ-ხივილი, გარბოდენ და გამორბოდენ, ერთმანეთს

ეხლებოდენ. ვეღარ შეუძლეს სიცივეს, თავი ვეღარ შეიმაგრეს და საშინელის შხუვილით, გრიალით წამოვიდნენ დედამიწისკენ. საცა კი გაიარეს და დედამიწაზე დაეშენენ, ყველა მილეწ-მოლეწეს, გაანადგურეს.

ჩვენმა პატია ცვარმა ყური მოჰკრა წყევა-კრულეას, ერშ-ერშს და ტირილს:—გაგვიწყრა ღმერთი! გვეწვია ღვთის რისხვა! ს ე ტ ყ-ვა მო დის, ს ე ტ ყ ვა ო!..

პატია ცვარი ძალიან გულკეთილი იყო, ბოროტი არაეისთვის უნდოდა, ყველასთვის ბელნიერება ჰსურდა და გული უწუხდა, ტირილი და წყევა-კრულეა რომ ესმოდა. გული ამოუჯდა და ცხარე ცრემლით თითონაც ტირილი დაიწყო. ამ ცრემლებმა ცოტა მოათბეს და გაალხვეს ამის გაყინული გული. სამი თუ თოხი დღე გაატარა ასეთს ყოფაში. რა სიხარული ჰქონდა პატია ცვარს, როდესაც დაინახა, რომ ისევ ცის სიერცეში დაცურავს და მჩის სხივებს ეთამაშება!...

II

საწყალ პატია ცვარს რაღაცა ემართება. თითონაც ვერ გაუგია, რა ამბავია ამის თავს. მზეც ისე ალარ უნათებს, თითქოს პირი შეუბრუნაო. ცვარი ისე მხიარულად ვეღარ არის, როგორც აქამდე იყო,—გულში რაღაც ნაღველი ეპარება. დილ-დილაობით ფერიც რომ ეცვლება! აი ერთს დილას წამოდგა და, რომ შექვედა თავის თავს, გაოცდა:—სრულიად გათეთრებულა, გაციებულა და ადგილიდამ ვეღარ დაძრულა. მზეც კი ანათებს, მაგრამ მალე ვერ მოათბო!

—რთვილი დაუდვიაო!—ყური მოჰკრა ჩვენმა ცვარმა.

რაც უნდა დაუძახონ, ჩვენს ცვარს გულიდამ დარდი მაინც არ მოეშვა.

როგორც იყო, ეშველა ჩვენს ცვარს: წამოიწია, თეთრი ტანისამოსი გაღიყარა და ზლაზნით აპყარა მჩეს. სადღაა უწინდელი სიმარდე, სიმხიარულე! ვეღარ დაიარება შორს, ვეღარ ნაფარდობს ჩვენს

ნი ცვარი. სიბერე შემოეპარა, დაუძლურდა, გათეთრდა. ბაშის ქულასავით. ერთს დილას გამოეღვიძა და ჰედავს, რომ მაღალს მთაზე წევს გათეთრებულ-გასპეტაკებული, ლამაზად ბჟყერიალებს და ადგილიდამ ვეღარ დაძრულა, თითქოს ღრმა მოხუცებულობისაგან ლოგინად ჩავარდნილაო. მზეც აღარსადა სჩანს; ათასში ერთხელ თუ ამოანათებს, ერთის თვალით გაღმოპხედავს უგულოდ და ისევ მაღე მოჰშორდება ხოლმე.

მარტოდ არ არის ჩვენი ცვარი. სხვა ამის მოძმენიც ბევრნი არიან ამის ყოფაში. აი რამდენი წვანან აქვე,—ვინ მოსთვლის,— მთელი მთა გადაუთეთრებით.

ჰედავს ჩვენი პაწია, უდროვოდ გათეთრებული ცვარი, რომ მაღლა ცაში გამწყრივებულან ფრინველები, სადღაც მიეშურებიან და თან მაღლა ხმით ყვირიან, რომ სხვებსაც შეატყობინონ:

—თოვლი მოსულა მაღლა მთებზე! აჩქარდით, მაღე წამოდით, ზამთარმა არ გისწროთ!...

—ნეტავი მეც იმათთან წამიყენაო! —ინატრა ცვარმა.

ნატრა მაღე აუსრულდა. ფრინველებს კი ამისთვის არა სცალოდათ, და აი ამოვარდა ქარი, მოხვეტა რაც აქ თოვლი იყო, წაიღ-წამოიღო, მიიტანა ერთ დიდ კლდის პირას, კლდეში ნახეთქი დაინახა, ჰკრა ხელი, თავამდე თოვლით ამოლესა და გასწია ახლა სხვაგან. იწვა თოვლი ოთხ კედლეს-შუა. აქვე იყო ჩვენი პაწია ცვარიც. ბევრს ნაღვლობდა, რომ ასე მოემწყვდა, მაგრამ რას იზამდა.

გაიარა კარგა ხანმა და აი დადგა ზაფხულის ცხელი დღეები. მზემ ძებნა დაუწყო თავის პაწია ცვარს, შეიტყო, საღაც იყო დამწყედეული, მკაცრად მიადგა კლდეს და მაგრად გაახურა. თოვლი დნობა დაიწყო და წყლად იქცა. ჩვენი პაწიაც შიგ ერია. ეს ცელ-ქი ხომ ერთ ადგილას ვერ მოისვენებს. ციხეში ყოფნა ამას არაფრად ეჭაშნივებოდა. მიაწვა-მოაწვა კლდეს, მაგრამ მარტო რაც გააწყობდა. კლდის კედლები ციხის კედლებზე მაგარი გამოდგა. დატრიალდა, დაფაცურდა ჩვენი პაწია, სხვა ცვარებიც მოიწვია და ყვე-

ლანი ერთად შეუდგნენ საქმეს. შეერთებულის ძალით საჭირო ადვილად კეთდება.

მიიხედ-მოიხედეს პატია ცვარებმა, დაინახეს კლდეში პატარა ჩუ-ჩრუტანები და გასწიეს იქითკენ. ცოტად გაიმარჯვეს, მაგრამ ძალიან შორს მაინც ვერ წავიდნენ.

—რა ვუყოთ, ერთს დღეს ქვეყანა ვის აუშენებია, —თქვეს პატია ცვარებმა და თავისას არ იშლიდნენ, ცდას არ აკლებდნენ.

ზედ ზამთარმაც მოატანა და პატარა ცვარები ყინულად აქცია.

ყინულს ერთი ახირებული თვისება აქვს: განზე იწევს და იმაზედ მეტს ადგილს იჭერს, ვიდრე მაშინ ეჭირა, როცა წყლად იყო. კლდე-ში მომწყვდეულმა ყინულმაც დიღი ადგილის დაჭერა მოინდომა. გაი-წია, გამოიწია, მაგრამ კლდეც მაგრა დაუხვდა. ყინულმა ბოლოს აკი სუსტი ადგილი იპოვა, მიაწვა რაც ძალი და ლონე ჰქონდა და კლდე კარგა ბლომად გაგლიჯა.

ცალ-ცალკე გაფანტული, პატია გაყინული ცვარებიც უსაქმოდ არ ისხდნენ. ამათაც დიღი ადგილის დაჭერა მოინდომეს და შეებ-ნენ კლდეს. თუმცა ბევრი ვერაფერი დააკლეს, მაგრამ ცოტაოდენი ზიანი კი მაინც მისცეს: ყველა ცვარმა ცოტა მიწა მაინც ჩამოაფხოჭ-ნა კლდეს გვერდებიდამ.

ჩვენი პატია ცვარი მაინც საპყრობილებამ თავს ვერ დაიხსნიდა, რომ ისევ მზე არ მოჰშეველებოდა. დადგა მეორედ ზაფხული და ზა-ფხულის ცხელმა მზემ ხელმეორედ გააღნო ყინული და წყლად აქცია. წყალს გამოსასვლელი გზა ზამთარშივე ჰქონდა დამზადებული, გა-მოვარდა საპყრობილებამ და მხიარულად ჩამოიჩხრიალა კლდეზე, თითქოს ფერხული დაუბამთ პატია ცვარებსა და მოიმდერიანო. რა სიხარული ჰქონდა ჩვენს პატია ცვარსა! ყველაზე წინ ის მორბოდა!...

ხელუარიელებიც არ მოდიოდნენ პატია ცვარები! განა სირცევი-ლომარ იქნებოდა? რა თვალით შეჰქედავდენ თავიანთ მოძმებს! არ დააყვედრებდენ განა ესენი: ამდენს ხანს მტერი გაწვალებდათ, და თქვენ კი ხელიც არ გაგინძრებიათო!?

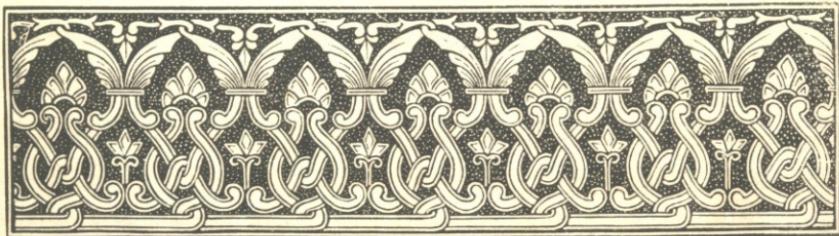

აი ამიტომ, რაც მტერთან ბრძოლაში ქვიშა, კლდე: სასტუმუშებინათ, თან წამოილეს და კლდის ძირას დააგროვეს, თითქოს პა-წია ცვარებს უნდოდათ კლდისთვის დაეცინათ, რომ აი გაჯობეთო, და თავიანთ მოძმეთათვის კიდევ ეჩვენებინათ, რომ მტერთან ჩვენც გულ-ხელ დაკრეფილები არ ვისხედითო; თუმცა მტერი მძლავრი იყო, მაგრამ მაინც გავიმარჯვეთ და აი გამარჯვების ნიშანიცაო!..

ცვარებს გზაში სხვებიც დაუჭედნენ და გასწიეს ერთად. ჩვენი პაწია ცვარი ძალიან მხიარულად იყო. ან კი რაზედ მოიწყენდა? გზა-და-გზა სულ ახალ-ახალი მოძმები ემატებოდენ და სულ ახალს ამბებს ეუბნებოდენ. ასე ერთობოდენ და მოდიოდნენ გზას. ბევრი იარეს თუ ცოტა იარეს,— ბოლოს დიდმა მდინარე წყალმა ჩვენი პა-წია ცვარი თავის დედას, ზღვას, დაუბრუნა. პაწია სიხარულით გაე-ქანა, დედა რომ დაინახა, და დედამაც მაგრა გულში ჩაიკრა. დედა ჰყითხავდა და შეიღო უამბობდა ყველა თავის თავგარდასავალს.

ზღვის პირას ვიყავ, ყური მოვკარ დედა-შვილის ლაპარაკს, და რაც გავიგონე, მეც აქ ის გიამბეთ.

ბარელი

დიმიტრი ბაქრაძე

მ წლის 10 თებერვალს გარდაიცვალა ერთი კაცი, რომლის სიკვდილმა მთელი ჩენი ქვეყანა შეაწუხა. არ დარჩენილა ისეთი კუთხე, სადაც განსვენებულის სულის მოსახსენებლად პანაშვილი არ გადაეხადნოთ; არ დარჩენილა ისეთი კუთხე, საიდამაც სამძიმრის წერილი არ მოსელოდეს განსვენებულის ცოლშვილს და არ გამოეცხადებინოთ თავიანთ გულითადი მწუხარება. ათასობით ხალხი მისდევდა მიცვალებულის გვამს დასაფლავების დღეს. ორმოცდა-ათზე მეტი გვირგვინი იყო დაწყობილი კუბოზე და საფლავზე ნიშად პატივისცემისა.

ვინ იყო ეს კაცი, რომლის დაკარგვამ ასეთი მწუხარება გამოიწვა? — ეს კაცი იყო დიმიტრი ზაქარიას ძე ბაქრაძე. მერე ვინ იყო დიმიტრი ბაქრაძე, რომ ასეთი პატივი სცეს სიკვდილს შემდეგ და ასეთის ამბით დაასაფლავეს. მაგრამ განა სიკვდილს შემდეგ მოიპოვა ასეთი პატივი, — სიცოცხლეშიც სახელი ჰქონდა ამ კაცს, დიდი პატივსა სცემდნენ, და არა მარტო ჩვენში.

რითი იშვება მერე ასეთი პატივი და სახელი? იქნება სიძლიდ-რით? — არა, დიმიტრი ბაქრაძე არ იყო მდიდარი, მალიონების პატ-რონი. ან იქნება დიდი შთამომავლობის, დიდი გვარეულობის კაცი იყო? დიმიტრი ბაქრაძის მამა-პაპის ამბავს გიაშმობთ და თქვენ თი-თონ დაინახავთ, რა დიდი გვარეულობის კაციც იყო განსვენებული.

ქართლში მტკერის პირას ერთი სოფელია, სახელად ოსიაური. ამ სოფელში უცხოვრია ერთს ქვრივ-დედაკაცს, რომელსაც მხო-ლოდ ერთად-ერთი შეიღი ჰყოლია, ანდრია. დიდის ხნის ამბავს გე-უბნებით ამას, იმ დროის ამბავს, როდესაც ჩვენში ჯერ კიდევ ლე-კიანობა იყო.

ერთს დღეს ლფკები დასცემიან ამ ოსიაურს, აუკლიათ სოფე-

ლი და ბევრი ტყვეც წაუყვანიათ. ტყვედ მოჰყოლია სხვათა შორის ქვრივის ერთად-ერთი შვილი ანდრიაც. ანდრია მაშინ სულ პატარა ყმაწვილი ყოფილა. საბრალო დედას გული ჩაუწყიტა ერთად-ერთის შვილის დაკარგვამ. როგორ გაუძლებდა დედის გული ამ უბედურებას! და აი საბრალო, უპატრონო, ქვრივი-დელაკაცი ჰედავს ლეკებში წასელას შვილის საქებნელად. მართლა რომ დიდი გაბედვა უნდოდა შორს წასელას იმ დროს, როდესაც ისეთი შიშიანობა იყო, რომ ერთი სოფლიდამ მეორეში გადასვლასაც დიდი სიფრთხილე სჭირდა.

საბრალო დედას მაინც გაუვლია ქართლი, კახეთი, გადასულა ლეკებში, აქ კითხვის-კითხეით გაუგია ის სოფელი, სადაც ამის შვილი ჰყოლიათ ტყვედ, მისულა ლეკების იმამთან,—ჩვენებურად მეფესთან,—ფეხ ქვეშ ჩაჰერდნია და მღულარე ცრემლით შეჰვედრებია, ჩემი ერთად-ერთი შვილი მაჩუქეო. იმასაც შესცოდებია საბრალო დედა, მეტადრე როდესაც გაუგია, რა სიშორიდამ მოსულა ეს დედაკაცი მარტოდ-მარტოვო,—და შვილი უკანვე დაუბრუნებია.

გახარებულს დედას საჩქაროდ წამოუყვანია შვილი თავის სამშობლო ქვეყანაში, გამოუვლია კახეთი, გაღმოუვლია გომბორი და ამ მთის ძირში, იერის პირას, სოფელ ხაშმი დამდგარა დროებით. ამ სოფელში მაშინ მონასტერი, ყოფილა და ამ მონასტერში ბერებს სკოლა ჰქონიათ გამართული. ანდრიას დედისოფისაც ურჩევიათ, შენი შვილი ამ სკოლაში მიაბარე, ისწავლოს რამე და კაცად გამოვიდესო. დედასაც შვილი სკოლაში მიუცია.

ანდრიას კარგად უსწავლია, სწავლა შეუსრულებია და, მონასტრიდამ რომ გამოსულა, აქვე, ხაშმი, გლეხ კაცის ქალი შეურთავს ცოლად და დასახლებულა. ბოლოს ანდრია მღვდლადაც უკურთხებიათ ამავე სოფელში. ანდრია მღვდელს რამდენიმე შვილი ჰყოლია, სხვათა შორის შვილი ზაქარია. ზაქარიაც მღვდლად წასულა და აქვე ხაშმი მამის ადგილი დაუჭერია.

აი ეს ზაქარია მღვდელი იყო განსვენებულის დიმიტრის მამა. დედა კი დიმიტრის ქოქრა შვილების ქალი ყოფილა. ეს ქოქრა შეილები გლეხები არიან და დღესაც დიდი და განთქმული ოჯახია ხაშმი.

ხომ ჰედავთ განსვენებულ დიმიტრი ბაქრაძის შთამომავლობას: — პაპა ამისი, ანდრია, ობოლი ყმაწეილია და პატარაობისას ვე მწუხარებას ჰედავს, ტყვედ მიჰყავთ ლეკებს; მამა დიმიტრისა უბრალო, ღარიბი სოფლის მღვდელია და დედაც გლეხეაცის შეილის ქალი. აი ვინ იყვნენ დიმიტრი ბაქრაძის მშობლები.

ეს ამბავი ესე დაწერილებით იმიტომ კი არ მოვიყენეთ, რომ დაგვეტარებინა დიმიტრის სახელი. პირიქით, ჩეენ იმის თქმა გვინდა, რომ სიღარიბე, დაბალი შთამომავლობა არასოდეს ხელს არ დაუშლის, კაცი კარგ კაცად გამოვიდეს. და თუ კაცი კარგია, თითონაც სახელს მოიპოვებს და გვარისაც გაამშვენებს. ცუდი, უხეირო კაცი კი, რაც უნდა დიდი გვარისა იყოს, თითონაც უპატიოდ იხსენიება და გვარისაც შეარცხევნს. ტყუილად კი არ არის ძელალგანვე ნათქეამი:

ათასად გვარი დაფასდა, ათი-ათასად ზრდილობა,—

— თუ კაცი თითონ არ არის, ცუდია გვარიშვილობა.

დიმიტრი ბაქრაძემ ერთხელ კიდევ დაგვიმტკიცა ეს ძელი ნათქვამი. განა ცოტა დიდი გვარეულობისა და შთამომავლობის შეილი ინატრებს ბაქრაძის სახელს!..

— ვინ იყო მანც დიმიტრი ბაქრაძე? — იკითხავთ კიდევ: — ისეთი რა გააკეთა, რა სამსახური გაუწია ქვეყანას, რომ ასეთი სახელი მოუპოვებია და იმის დაკარგვას ასე სწუხან?

რას იტყოდით იმისთანა შეილზე, რომელზედაც გეუბნებიან, რომ დედმამას პატივს არა სცემს და არც კი იგონებს სრულიადაო? გაპიტკავდით, შეიძულებდით განა ამისთანა შეილსა? ლირსიც იქნებოდა: — მარტო პირუტყვს, ნადირს აღარ ახსოეს ხოლმე თავის მშობელი, რაკი ცოტად მოიზრდება. ადამიანი კი იმის ადამიანია, რომ უყვარდეს და პატივსა სცემდეს თავის მშობლებს, და არამც თუ მშობლებს, პაპასა და პაპის-პაპასაც სიყვარულით და პატივით უნდა იხსენიებდეს.

განა სირცეილი არ არის, არ ვიცოდეთ, ვინ იყო ჩეენი მამა-პაპა, როგორ ცხოვრობდნენ, რას აკეთებდენ? ვინ იცის, რამდენი

ტანჯვა, ვაება და მწუხარება გამოიარეს? — აი თუნდ განსვენებულ
დიმიტრის პაპის, ანდრიას, თავგადასავალი და ამის საბრალო დედის
ტანჯვა მოიგონეთ. —

ეინ იცის, ჩვენშა მამა-პაპამ რაჭენი მწარე ცრემლი, რამდენი სის-
ხლი ჩაღვარა იმ მიწა-წყალში, სადაც ჩვენ ეხლა ესე გულარხეინად
ვცხოვრობთ? მერე რისთვის იტანდნენ ამოდენა მწუხარებას, ვაებას?
იმატომ რომ ჩვენთვის, შვილი-შვილებისთვის, შეენახათ საცხოვრე-
ბელი მიწა-წყალი. მაშ ნუ თუ იმდენად მოვალენი მაინც არა ვართ,
რომ ამათი ამბავი, ავი და კარგი ვიცოდეთ? — ამასა ჰქვიან წარსუ-
ლის ცხოვრების ცოდნა, ამასა ჰქვიან ისტორია.

ჩვენდა სამარცხევინოდ, დავიწყებული გვქონდა ეს წარსული, ეს
ისტორია. და აი გამოაჩნდა კაცი, რომელმაც საფლავიდამ წამოახედა
ჩვენი მამა-პაპა, დაგვანახვა იმათი საქმენი, შეგვატყობინა, რა ტანჯვა
და ვაი-ვაგლახი გამოუკლიათ იმათ, ვინც ჩვენ წინად ყოფილან. გვაჩვენა
ისიც, როგორ ჰყვარებიათ წინად თავის სამშობლო მიწა-წყალი. და-
გვანახა ყველა ეს და შეგვაყვარა ჩვენი მამა-პაპა. შევიყვარეთ წარ-
სული და შევიყვარეთ ამასთან ერთად ის კაციც, ვინც ეს წარსუ-
ლი გავაცნო. ეს კაცი იყო დიმიტრი ბაქრაძე.

არ გევონოთ, რომ განსვენებულს ბაქრაძეს წარსულის ავზები
მშა-მშარეულად წიგნებში ეპოვოს და იქიდამ ამოეწეროს. ეს, რასა-
კვირველია, ძნელი და დიდად სასახელო საქმე არ იქნებოდა. ჯერ
ერთი, სად იყო წიგნები? გაფანტული, გადაკარგული ათას ალა-
გას. რამდენს უნდა წვალებულიყო განსვენებული, რომ ეს წიგნები
ხელთ მოევდო, შეეგროვებინა! მერე თითონ წიგნებიც როგორი
იყო? დაგლეჯილი, დამტვერიანებული, დამპალი, გადასულ-გადახუ-
ნებული. რამდენი უნდა ეძებნა, რამდენად უნდა გაეწყალებინა თვა-
ლი, რომ ერთი-ორი ამბავი ამოეკითხა ამ წიგნებიდგან!

მაინც მარტო წიგნებიდგან ბევრს ვერაფერს შეიტყობდა წარსუ-
ლისას. იყო სხვა სახსარაც, სხვა ღონეც ამბების შესატყობლად, უფრო
ძნელი, უფრო მძიმე. გენახვებათ ძველი შენობები და ნამეტნავად
ეკვლესიების და მონასტრების ნანგრევები, რომელიც ბლომად არის

ჩვენ ქვეყანაში. გენახვებათ, მაგრამ განა ბევრს გეცოდინებული მარტინი მარტინი და მოწამენი არიან ეს ნანგრევნი, ეს ქვები? დიმიტრი გაქრაძემ აი ამ უენო მოწმებისაგან გაიგო ბევრი და საუცხოვო ამბავი ჩვენის წარსულის ცხოვრებისა, დიდებისა, ცოდნისა.

ასეა! მცოდნე კაცის ხელში უსულო ქვაც კი ენას ამოიღამს და ალაპარაკდება ხოლმე! ადვილი კი არ გევონოთ ეს საქმე? ბევრი დრო და დიდი მხნეობა უნდა, რომ ჯერ ერთი მოიარო და გასინჯო ეს ნანგრევები და მეორე,—ალაპარაკო ეს ციფი, ხავს-მოკიდებული ქვები, რომელთაც არც ენა აქვთ სალაპარაკოდ და არც გული.

— სად ჰქონდა მერე ამოდენა დრო? როგორ ასწრებდა ყველა ამასაო? — იყითხავთ და გაიკეირვებთ. მაგრამ უფრო გაიკეირვებთ, როდესაც გეტუვით, რომ ამ კაცს ამ საქმის გარდა ბევრი სხვა საქმეც ჰქონდა კიდევ.

დიმიტრი ბაქრაძე სამსახურის კაცი იყო. როგორც ზემოდაც ვთქვით, ლარიბი კაცი იყო და მხოლოდ თავის სამსახურით ცხოვრობდა და აცხოვერებდა ცოლ-შვილს.

გარდა ამისა, არ იყო თითქმის ისეთი საქმე, რომ დიმიტრი ბაქრაძეს მონაწილეობა არ მიეღო. გაზეთი გამოვიდოდა თუ ჭურნალი, განსვენებული სიხარულით მიეგებებოდა ამ საქმეს და შველასაც გაუწევდა. შესდგა ჩვენში აგერ ათი წელიწადია ერთი საზოგადოება, რომელიც ცდილობს სკოლები დამართოს, წიგნები ბეჭდოს და წერა-კითხვა გაავრცელოს ჩვენ ხალხში, — განსვენებული დიმიტრი ამ საზოგადოებასაც ხალისით და გულმოდგინედ ჰშველის რჩევით თუ საქმით. განიზრახეს ძველი ქართული წიგნების, ხელნაწერების და სხვა ნაშთების შეგროვება, და დიმიტრი აქაც მოთავეობას იჩენს. ვინ ჩამოსთვლის კიდევ ბევრს სხვას!

და განა მარტო საქვეყნო საქმეებში იყო ასეთი გულმოდგინე? კერძოდაც რომ მისულიყო ვინმე და რჩევა, დარიგება ეკითხა, ვითომ უარს ეტყოდა ან უგულოდ მიიღებდა? ვისაც კი ერთხელ მანც ულაპარაკნია განსვენებულ დიმიტრისთან, არასოდეს ალარ დავიწყ-

დება მშვიდი, წყნარი, აღამიანის-მოყვარული და ტკბილად მოსაზრებელი უბრე დიმიტრი!

განსვენებული სამოცდა სამის წლისა იყო, რომ გარდაიცვალა, მაგრამ უნდა გენახათ, რა მხნე იყო, რა ყმაწეილსავით უმანკო და მოყვარული გული ჰქონდა. როგორც ყმაწეილს, სიხარული ისე აი-ტაცებდა ხოლმე დიმიტრის, როდესაც რაიმე სასიამოვნო ამბავს ეტყოდნენ, მეტადრე თუ ეს ამბავი შეეხებოდა იმის საყვარელს ისტორიას!

ეს იყო მიზეზი, რომ კაცმა ერთხელ მოჰკილა ხელი კალამს, ორ მოცს წელიწადს მუშაობდა განუწყვეტლივ, ერთხელ უკან არ დაუწევია, და, როგორც კარგს ჯარის-კაცს ფარ-ხმალი, ისე იმას სიკვდილამდე კალამი ხელიდამ არ დაუგდია. ბევრი ჯაფა და შრომა ჰქონდა, მაგრამ არაოდეს არა ჩიოდა, გარჯას, შრომას არ უშინდებოდა, არ უფრთხოდა, არ უფრთხოდა იმიტომ, რომ საქმე გულით უყვარდა, საქმეს სიყვარულით აკეთებდა. და საცა სიყვარულია, იქ არაფერი საქმე ძნელი არ არის!...

აი ვინ და რა კაცი იყო დიმიტრი ბაქრაძე!

ოქროს-მატელოვანი ვერმი

და იაზონი

II

ავიღა იაზონ და მოიარა ყოველი კუთხე საბერძნეთისა. საუკეთესო ვაჟკაცებს იწვევდა, შეიარაღებულიყვნენ და წაჰყოლოდენ კოლხიდაში სასახლო საქმისთვის. ყველანი დიდის სიხარულით მიეგებნენ იაზონს და დაპირდნენ შემწეობას. ორმოც-და-ათი სულ რჩეული ვაჟკაცი და გამოაჩენილი გმირი მოგროვდა, რომელთაც ისურვეს იაზონთან თანამგზავრობა. ამათში შესანიშნავნი იყვნენ — საკვირველი მგოსანი (მოძლერალი) ა რ ფ ე ა ს და ფრთოსანნი ვაჟები ბორეასისა, სახელად კალაის და ზეტეს.

გმირები გამოეწყვნენ და შეიკრიბნენ ქალაქს იოლხში; აქ იმათ მზად დაპხედათ ხომალდი, რომლითაც უნდა წასულიყვნენ კოლხიდაში. ხომალდს ერქვა სახელად არ გო. ამის გამო იმ გმირებსაც, რომელთაც ამ ხომალდით იმგზავრეს, დაერქვათ „არ გო ნავ ტები“. სანამ ხომალდში ჩასხდებოდენ, თავი კაცი აირჩიეს. ყველამ ერთხმად იაზონი დასახელეს თავ-კაცად, და ამანაც იყისრა წინამძღვალობა. შემდევ ჩასხდნენ არგოში, ახსენეს ღმერთი და დაიძურნენ.

დიდს ხანს იარეს არგონავტებმა, ბევრი ქვეყანა ნახეს, ბევრი ხალხი გაიცნეს გზაში, ზღვის ნაპირებზე, ზოგიერთებთან სასტიკი ბრძოლაც ჰქონდათ; მაგრამ ყოველგან გამარჯვებული გამოდიოდნენ. ერთმა არგონავტმა, სახელად პოლიდევქიმა, სძლია შესანიშნავი მოკრივე — ამიკ მეფე, რომელიც ცოცხალს არ გაუშვებდა ხოლმე, ვისაც კი შეებოდა.

ხშირად, როდესაც არგონავტები მოიქანცებოდნენ ხოლმე გზის სიძნელისაგან, მგოსანი ორფეას აიღებდა ხელში თავის ქნარს, ააჭლერებდა სიმებს და მოჰყვებოდა მღერას. დამლეროდა სახელოვან

გმირების საქმეებს და ქებას უკალობდა ბერძნთა ღმერჩებს; აშენ სიმღერაზე არგონავტებს თვალები მიელულებოდათ და დაეძინებოდათ ხოლმე ტკბილად. საკვირველი ძალა ჰქონდა ორფეასის ქარსა: ამისი ხმა მეინვარე მხეცებს აცხრობდა, აშუოთებული და აღელვებული ზღვაც კი მიწყნარდებოდა ხოლმე მის ჟღერაზე. ხან-და-ხან ჩაფიქრდებოდენ არგონავტები, რომ ძნელად ასასრულებელ საქმეს შეუუდევით, და დაღონდებოდნენ ხოლმე. ამ დროს წამოავლებდა ორფეასი ხელს თავის ქარს და ქებით მოიგონებდა საბერძნეოს გამოჩენილ გმირებს. მაშინ არგონავტები გამოფხილდებოდენ, ერთორად მოემატებოდათ ძალა და გამნევლებოდნენ.

ამიკ მეფესთან ბრძოლის შემდეგ, არგონავტები მიეიღნენ ქალაქს სალმიდესს. აქ იმათ გაიცნეს ფრაკის მეფედ ნამყოფი მოხუცი—ფინეასი, რომელიც ძლიერ სასტიკად იყო დასჯილი. ერთხელ თურმე ფინეასმა განარისხა ზევსი, რის გამო გაჯავრებულმა ზევსმა ფინეასი დაბრმავა. ეს კიდევ არაფერი. უბედური უფრო იმით იყო ეს საბრალო მოხუცი, რომ შიმშილით კვდებოდა: როგორც კი მოუტანდენ საღილს და ფინეასი საჭმელად მოემზადებოდა, უეცრად საიდგანლაც გაჩნდებოდენ რაღაც საძაგელი, უსუფთაო ფრინველები (გარპიები) და ერთ ლუკმასაც არ დააკეპებდენ, ხელში გამოსტაცებდენ და თითონ შესჭამდენ. თუ რამ მოუტაცებელი დარჩებოდათ სუფრაზე, იმას ისე წაპილწავდენ გარპიები, და საჭმელს ისეთი ცუდი სუნი აედინებოდა, რომ ადამიანი ახლოსაც ვერ მიეკრებოდა, არამთუ საჭმელად კადევ გული მისელოდა.

დიდს ტანჯვაში იყო საბრალო ფინეას. მიხრწნეული, მისუსტებული სულს ძლიერ დაფავდა. რა ძალიან უნდოდა საბრალოს, თავი დაეხსნა ამ საზარელ ფრინველებისაგან! მაგრამ რას გააწყობდა, როდესაც არაუერი მათ არ ეყარებოდა! გარპიებს კანი რკინისა ჰქონდა და ბრჭყალებიც რკინისა ესხათ. დაუკლეჯელი არავინ გადარჩებოდათ, ვანც იმათ მოშორებას მოინდომებდა,—ისეთი ბასრი ბრჭყალები ესხათ.

ფინეასს ნათქვამი ჰქონდა წინად, რომ არგონავტებისაუზნ ცლილ-
სები ხსნასაო. როდესაც შეიტყო საბრალო მოხუცმა, არგონავტები
მოდიანო, ბარბარით წამოდგა ფეხზე და ყავარჯნის ცეცებით მიად-
გა კარებს; მიიპატიფა უცხო სტუმრები და უამბო თავისი უბე-
ღურება. დასხდნენ თუ არა არგონავტები ფინეასთან სადილის საჭმე-
ლად, იმ წუთასვე მოფრინდნენ გარპიები და დაიწყეს ჩვეულებრივ
საჭმლის ტაცება. გმირებმა იძრეს მახვილი იმათ დასახოცად, მაგ-
რამ ვერაფერს გახდნენ. მაშინ ბორეასის შვილებმა, კალაისმა და ზე-
ტესმა, გაშალეს ფრთები და იწყეს ჰაერში ფრენა. გარპიებმა ეს
რომ დაინახეს, დაფთხნენ და წავიდნენ. გამოუდგნენ უკან კალიას
და ზეტეს და იქამდისინ სდიეს, სანამ ქანუგაწყვეტილი გარპიები ყვე-
ლანი ზღვაში არ ჩაცეივდენ და არ დაიხჩნენ.

როდესაც ბორეასის შვილები გამარჯვებულნი დაბრუნდნენ,
არგონავტებთა დაკლეს ცხვარი და კარგი სადილი გაუკეთეს ფინეასს.
იმდენის ხნის შშიერი მოხუცი მოუჯდა სადილს და დაიწყო ჭამა;
ისეთი სიხარბითა სჭამდა, ისე ილაგებდა პირში ვეებერთელა ლუკ-
მებს და ყლაპავდა, რომ ერთხელაც ყბა არ მოუქნევია. ფინეასმა
დიდი მაღლობა გამოუცხადა არგონავტებს, რომ დაისხნეს საშინე-
ლის ტანჯვისაგან, და წასვლის დროს დარჩება მისცა, თუ როგორ
უნდა ერნათ ზღვაში.

აქედგან წასულნი არგონავტები შევიდნენ ზღვის ვიწრო სრუ-
ტეში, რომლის ნაპირებზე აყუდებული იყო ორი დიდი, უზარმა-
ზარი კლდე. ჯერ კიდევ მაგალითი არ ყოფილიყო, რომ ამ კლდეებს
შუა ესმე ნავი გაეტარებინოს: კლდეები ხან მიუახლოვდებოდენ
ერთმანეთს, საზარელის ჭერით დაეჯახებოდენ ერთი მეორეს და ხან
ისევ განშორდებოდენ. ნიადაგ ამ შეჯახებაში იყვნენ. თევზი რომ
შონავალიყო ამ ორ კლდეს შუა, ისიც ვერ გადარჩებოდა გაუჭყლე-
ტელი; რაც უნდა სწრაფი ფრინველი ყოფილიყო, გაფრენას ვერ
მოასწრებდა, კლდეებს გაუჭყლეტავი ვერ წაუვიდოდა. როდესაც

ხომალდით მიღიოდა ვინმე ამ სრუტეში, კლდეები უძრავდება მარწევა
სანამ ხომალდი შეა ადგილას არ მიყიდოდა; როგორც კი მიაწევდა
შეა ადგილას, კლდეები თვალის დახამხამებაზე დაიძროდენ ადგილიდ-
გან, დაეძერებოდენ ერთმანეთს და ხომალდს სულ ნაფოტად აქ-
ცყვდენ. ვინც ხომალდში იქნებოდა, იმათვან, რასაკირველია, ერ-
თიც ვერ გადარჩებოდა მთხრობლად. ამ საშინელს კლდეებს ეძახო-
დნენ სიმპლეგადის კლდეებს.

არგონავტებმა მტკიცედ შეასრულეს ყველაფერი, რაც ფინეასმა
ურჩია იმათ, და იმის წყალობით საშიში სრუტე მშევიდობით გაი-
რეს. პირველად, სანამ მიუახლოვდებოდენ საკვირველ კლდეებს,
დიდს შიშში იყვნენ. ჯერ კიდევ კარგი მანძილი ჰქონდათ გასავლე-
ლი, რომ მოესმათ სიმპლეგადის ზეირთების ღრიალი და შუვილ-
ხუფილი. ხან-და-ხან ზეირთების ხმაურობა შესწყვდებოდა ხოლმე და
ისეთი საზარელი გრგვინვის ხმა გამოისმოდა, რომ არე-მარეს აყრუ-
ებდა და ცახცას აწყებინებდა ყველაფერს, — ეს იმის ნიშანი იყო,
რომ სიმპლეგადის კლდეები ერთმანეთს ეჯახნენ.

ავერ გამოჩნდა სიმპლეგადიც. მხერვალმა მსწრაფლად ბძანება
გასცა. გმირებმა სტაცეს ხელი ნიჩბებს და მოემზადნენ სიმპლეგადის
აქაფებულ ზეირთებთან საბრძოლველად. ერთი გმირი წავიდა და ხო-
მალდის თავში დადგა; ამ გმირს მტრედი ეჭირა ხელში. როგორც
კი მოშორდნენ კლდეები ერთი მეორეს, იმ წუთასვე გააფრინა
მტრედი იმ კლდეებს შეა.

ფინეასისგან ნათქვამი ჰქონდათ არგონავტებს, პირველად მტრე-
დი გააფრინეთ სიმპლეგადის კლდეებს შორის და თუ იმან მშევიდო-
ბით გაიარა ეს საშიში გზა, მაშინ თქვენც იმედი გქონდეთ, რომ
მშევიდობით გაივლითო; თუ მტრედი დაიღუპა, ეს ცუდი ნიშანი იქ-
ნება თქვენთვის და მაშინ უთუოდ სხვა გზა უნდა აირჩიოთო.

მტრედი გაფრინდა ჩქარა და როგორც კი მიაწია შეა ადგი-
ლამდის, დაიძრენ კლდეები და დაეჯახნენ ერთმანეთს. წყალი თითქო
მტრედი იქცა და კორიანტელი დადგაო. შეიძრა არე-მარე. ადა-
მიანი იფიქრებდა, ცა და დედა-მიწა ერთმანეთს დაეჯახნენ და ქვეყა-
ნა დაინგრაო. არგონავტებმა სული განაბეს და გულის ძეგრით იც-
ქირებოდენ მტრედისკენ. დაინახეს, რომ მტრედი გადარჩა, კლდე-
ებს მხოლოდ მოესწროთ და ბოლო მოეწყვიტათ მტრედისთვის. მტრედის
გადარჩენა კარგი ნიშანი იყო და არგონავტებს იმედი მიე-

ცათ. ხომალდს არგოს ისე ათამაშებდა ზვირთები, რომ მნახველები იფიქრებდა, ყმაწვილებს ქალალდის ხომალდი გაუკეთებიათ სათამა-შოდ და ადიდებულს წყალში შეუပურებიათო.

როდესაც კლდები კარგად განშორდენ ერთმანეთს, ხელმეორედ გაისმა რიხიანი ხმა მხერეალისა: „აბა, მარჯვედ!“ და ყველამ მოუსვეს ნიჩბები. ზვირთები საშინლად ადიან და ჩადიან. არგო ზედ ქედზედ მოექცა მთისოდენა ზვირთს და მერჩე იქიდგან დაჭანებული შურდულის ქვასავით შევარდა სრუტეში ორ კლდეს შუა. აქ არგოს კიდევ მეორე ზვირთი შემოჰედა წინ, რომელიც პირველზე ნაკლები არ იყო, და რომ დასჯახებოდა, ხომალდს წყალი ჩანთქავდა. მაშინ მხერეალმა დაიძახა: ხელი უშვით ნიჩბებსო! საშიშმა ზვირთმა დახარა ქედი, თან-და-თან დაიწია დაბლა, თითონ ძირს მოექცა და ხომალდი ზურგზე მოიგდო. ამ დროს მენიჩბებმაც ისევ ხელი გაუსვეს და ისე ღონივრად სცემდენ ნიჩბებს, რომ კინალამ არ გადაემტრიათ.

რამდენი ტანჯვა გამოიარეს, რამდენს ეწვალნენ! ცოტას რომ წინ წაიწევდენ და იფიქრებდენ, მაღლობა ღმერთს, ახლა კი გვეშველაო, უკურად დაეტაკებოდა ახალი ტალღა და ორი იმდენზე ისევ უკან გადაისჩოდა ხომალდს. ბოლოს ისე აშეოთდა ზღვა და ისეთნაირად დაწყებინა ხომალდს ტრიალი, რომ დიდი არგო ნაფორადაც აღარ სჩანდა. ამ დროს კლდეებიც დაიძრენ და მოაშურეს ერთი მეორეს დასაჯახებლად. მოაწია უკანასკნელმა წამმა. არგონავტებმა იმედი გადაიწყვიტეს...

უცემ გაჩნდა ამ აღაგას ათინა-ღმერთი, რომელიც ძლიერ სწყალობდა არგონავტებს, დაფაურდენ მენავეები, მოუსვეს ნიჩბები რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ! ათინამაც ხელი ჰკრა არგოს. ხომალდმა გააპო ავორებული ზვირთები და შურდულის სისწრაფით გაიარა სიმპლეგადის სრუტე, მხოლოდ ცოტაზე მოასწრეს არგოს შეჯახებულმა კლდეებმა და პატარა ბოლო მოამტვრიეს.

ამას შემდეგ ერთხელ კიდევ გაშორდნენ კლდეები ერთმანეთს და იმ დღიდგან არასოდეს აღარ შეჯახებულან, ისე შეურყეველად იღენენ თავ-თავის აღაგას. განგებისაგან დაწესებული იყო, რაკი ხომალდი მშეიდობით გაიღლიდა იმათ შორის, კლდეები უნდა და-შორებოდენ ერთმანეთს და მუდამ უძრავად ყოფილიყვნენ.

ჭინჭველები

IV

 ღდის მოფიქტებითა და სამართლიანად არის გაუთვიდი
უკუგლი შრომა მუშებ შორის. იმ დროს, ოცა ერთი ჯგუ-
ფი ემსასურება დედა-ჭინჭველას, მეორე უკლის გვერცხებს,
ჭიებს და პარებს, მესამე შოულობს საზრდოს მოელი
საზოგადოებისათვის, რომ საჭმელი არ მოაკლდეს არც
დედა-ჭინჭველასა და ჭიებს და არც იმ მუშებს, რომელთაც სხვა საჭმე
აქვთ მინდობილი. მონაძირე ჭინჭველები ბლობად მოზიდვენ სოლმე
ბუდეში პატარა მოკლულ მწერებს, რომლის ჭამა ჭინჭველებს ძალიან
უკართ.

მცენარის მარცვალიც საუკარელი საჭმელია მათვის, მაგალითად
შერის მარცვალი, და საჭმალ ბერსაც ზოდვენ ამ მარცვალს ბუდეში.
საზრდოს ძებნის დროს ზოგი ჭინჭველა წაადგება ხოლმე ისეთს აღაგს,
სადაც ბერი მარცვალი ყრია. იმას კარგად ესმის, რომ მარტოდ მარცვ-
ლების მოზიდვა არ შეუძლიან. ამიტომ ბრუნდება ბუდეში და ამხსნაგებს
ატერიანებს ამ ამბავს. ისინიც მოჭევებიან და უკლასი ერთად მიზიდვენ
მარცვალს ბუდეში.

თითო მარცვალს თითო ჭინჭველა გერ მოურევა. მაგრამ აქაც გო-
ნივრულად იქცევა ეს საკირველი მწერი. ექვსი ას რვა წევილი შეუსისძე-
ბა აქეთ-იქით მარცვალს და ამ სახით მიათრევენ თავიანთ ბუდეში
მარცვალს მარცვალზე, ზოგჯერ მაღიან შორიდვენაც. ამავე გზით მრავალი
ჭინჭველები რიგ-რიგობით მოდიან და იმ სახითებ მოაჭირო მარცვლები,
და ისე წესიერად, რომ ერთი მეორეს სელს არ უშლის. სშირად ის
გზა, რომელზედც უნდა გამოატარონ თავიანთ საზრდო, ოდაზობოდება
და სიარული უჭირდებათ. მაშინ მარცვლების ზიდვას დროებით თავს ან-
ბებენ და გზის შესწორებას შეუდგებიან სოლმე. ჭინჭველებს ამ საჭმელაც

გასაკვირველი ნიჭი ეტუობათ, ხშირად 2000 არშინ გრას ასეთ დღისძიების
ასწორებენ და აკეთებენ, რომ ჰატარა გრა-ტემცილს მასმეზავს ებენ ხრლები.

თუ სადმე მეტად ამაღლებული მიწა დახვდათ გრაში, გასვერტენ
და ჰატარა გვირაბს აკეთებენ. ამ როგორ გაეთებულ გრაზე, რასა-
კიარგველია, უფრო უადვილდებათ ტვირთის ზღვა ჭინჭველებს და მეტ-
საცა ზიდვენ. სხვა საზოგადოების ჭინჭველებს ამ გრათ ნება არა აქვთ
სიარეფისა და თუ ვინმე გაძერა და გაიარა, გრას ჸატრონები სწორად
სიცოცხლეს გაუმწარებენ.

ჭინჭველებს მეტად უკვართ ტებილი, წებოს მსგავსი, წერი. ამ წერის
ისინი მოვობენ ერთგვარ ჰაწას ცხოველისგან, რომელსაც მცენარის
მდიდარი ეწოდება. თუ როდისმე ვარდის ბუჩქს დაჭვირვებისართ, იმის
შორებზე უთუოდ მრავალ ჰატარა ჭიას უნიშნევდთ. სწორედ ეს ჭია
და სხვა მცენარების ამგვარივე ჭიები იძლევას თავიანთ ტანიდგან იმ
ტებილს წერის, რომელიც ისე უკვართ ჭინჭველებს.

საყურადღებო განწყობილებაა ამ ცხოველებისა და ჭინჭველებს შო-
რის. მხწავლულნი ამ მდიდარ ჭინჭველების ძროსას უწოდებენ, და მართ-
ლაც ძროსას მაგიგრობას ეწევა.

არის ერთ გვარი რეუსი ჭინჭველის საზოგადოება, რომელიც ისე უკ-
ლის და ამრავლებს მდიდების, როგორც ადამიანი ძროსას. ეს ჭინჭველები,
რომელთაც მსწავლებელი მენასირე ჭინჭველებს უძახიან, უკლიან მთელს
გუნდს ჰაწას ჭიებისას. ასუფთავებენ, გაჭირვების დროს შეკლიან, მტრე-
ბისაგან იყარებენ, უკეთებენ ჰატარა მიწის ბოსლების, რომ აკლის დროს შეგ
შეეხინოს და სხვა, და სხვა. და მდიდებიც ისე ჰერთ მიჩვეული, რომ სანამ
თითოეს ჭინჭველები არ მოიწადინებენ, ტანიდგან წერის არ გამოიწვევენ.

როცა ჭიანჭველა მიგა და თავის ულვაშებით ნაზად იმის ტანს
შექება, ისიც გაუქმებდება და ტანიდგან წერის გამოიწვევებს, რომელსაც
ჭიანჭველები საძმოვნებით სმენ. როგორც ესმის, რომ ერთი მეორისთვის
საჭიროა: ჭიანჭველები მდიდებს უკლიან და ჰატრონობენ და სამაგიტოდ
მდიდებიც ჭინჭველებს ტებილის წერით შინებს უგმრიელებენ.

მდიდები გვერცხებს იმ მცენარეზედა სდებენ, რომელზედაც სცხოვო-
ნენ. ეს გვერცხები რომ მცენარეზედავა დარჩება, სანამ იჭიდგან მდიდი გამოვა,

ბერი დაიღუპება ავდოისა, სიცივისა და სხვა მაგნუ კრისტიანების. ჭინჭველების ქარგად ესმით, რომ ამ გვერცხებიდან მათთვის გამოსადევი მღილები გამოვდეს და არ მოისდომებინ, რასაკვირველია, იმათ და ღუპების: რაც უფრო მეტი იქნება მღილი, ისა სჭირდება, მით უფრო ბევრი წვენი ერგებათ ჭიანჭველების. ამიტომ ჭიანჭველები მღილის გვერცხების აგრძელებენ და თავიანთ ბუდეში მიაქვთ. იქ იმ გვარადვე უკლიან მათ, როგორც დედა-ჭიანჭველის გვერცხების, და როცა გვერცხებიდან მღილები გამოვა, ისე უგან წაიკვინენ და მცენარეზე გაუშებენ, რომლითაც იკვებება და ურომდოდაც მღილის ცხოვრება არ შეუძლიან.

რესი ჭიანჭველები განგებ იქ იკეთებენ ბუდეს, სადაც ბლობად არის მღილების საუგარელი მცენარე. მაშინ გამდელი ჭიანჭველები დღეში სამჯერ მიაუკანენ ჭიანჭველის ჰატარა ჭიებს მღილებთან, რომ ასაღად მოწველილი ტბილი წვენი დააღვენიონ. ეს წვენი ჰატარა ჭიანჭველების მაღანა რგებას.

არაან სხვა გვარი მღილებიც, რომელნიც მცენარის ფეხსკებით იკვებებიან. ესენი სშირად ჭიანჭველების ბუდეში სცხოვრაბენ, და ჭიანჭველები მაღანა ქარგად უკლიან მათ: ასუფთავებენ, აქმევენ, უშენებენ ბოსტობებს. სამაგიუროდ დღეში რემდენჯერმე მივღენ და ტბილის წვენის გამოსწველენ.

რესი ჭიანჭველები სხვა საჭმელის ისე რო ეტანებიან, როგორც ამ მღილის წვენის და ამიტომ, თუმცა მარცვალსაც აგრძელებენ, მაგრამ უმთავრეს მაღ-ლონებს მანც „მრასის“ მოშენებას და მოვლას ანდომებენ.

V

მეორე გვარი ჭიანჭველებისა მოწითლოა. ამ ჭიანჭველების მონათმფლობელების უწოდებენ. თუმცა ამათაც კი უუკართ მღილის ტბილი წვენი, მაგრამ მენასირობას მაინც არ მისდევენ.

ამათ სხვა გვარი შრომა უკისრიათ: მკანი და დეწებენ ერთ მცენარეს, რომელსაც ჭიანჭველის „ბრინჯი“ ჰქვიან, და ისახვენ ბუდის გასსა გუთოებულს თასში, „ბეღულში“.

մաշնամ մյ միւրուս յի կունկըլըն ստորո քանչուալըն գացանառա սա-
նա-մոյլուելու սահոցածոյն մյաջընին վույլո դօնուան կունկըլըն.
մի սահոցածոյն մյա-կոնկըլըն սմուա լու մյուրուեն. ճայցընաս եռումը
ուզիյ ուրանա մայո-կոնկըլըն սահոցածոյն, ճասմարուեն, մասուայըն
կոյն ու ուռոյն, մաթօնուեն ուզանտ ծյուպի, ցանքանան ու մաս-կոն-
կըլըն ու ցանքուն.

մանեն վոնա մեռուա տանսմեռուալըն օյցնին մյա-կոնկըլըն ուս,
յնմարյեռն ծյուպի ու ծյուպի ցարյու սամուս ցայտուն ու յմուրյույնը-
քի մեռման. մաշնամ մառսա-մոյլուելու կոնկըլըն ուս-ճա-տան մյունիու-
նին մեռման մյուրյույնըն, ցասմույն ումուսուն, ստորո նյուրո մանեն
մառնուպի ու, ռուբա մանենմա մյուծուս պյուլուս սամուս ցամուան, սրյու-
նու ցանցուան, ցանանմացուն.

սաւուացա ու սահուածու սանսեազա մանեն ուսուրուա կոնկըլըն.
մյա-կոնկըլըն մեռման մոյզաւ ու մարդո մասայմյա, մաշնամ յի մի
կոնկըլըն ուսահոցածոյն, սահուածոյն մուսուն առ ուրան. ռուբա յի կոն-
կըլըն ուսահոցածոյն մանեն մառնուպի, ռուցուրու մաշալուտա մառսա-
մոյլուելումա կոնկըլընմա ուրան, սասուտ ուցուատ ու նյուուտան այլ-
քին.

մի սահոցածոյն մյա-կոնկըլըն ույ ըաչույնըն ուտ սասուտ,
ռում պյուլուայը յիսայունատ. կոմա ու տուս, մեսսաց յո Պարուեն ու
քան, ռում մառսա-կունկըլըն վազուուս ու սէկմյու մուսուցուս. մուրանու սէկ-
մյու ուսաց յո առ էնցոյն նյուս, սասում մուս առ ճայույնիս ու նույն առ
իսայուուս. ծյու ռում ուզիյ իսմունցու, մուս ցասայտուելուաց առ ցան-
մույն նյուս, պյուլու մառսա-կոնկըլըն սինդ մոյմյունին ու բաջույնու
սացումա, ռույն յամուսու մույ իսցուն.

Շուցուու սիւյնուենացան ծյու ույ ճասնցույա եռումյ. ռում մոյ-
լու կոնկըլըն ուսահոցածոյն սէսցան սինդ ցագուուս ու տուլո ծյու
ցայտուս. մառսա-մոյլուելու կոնկըլըն մանենց յո առ քանչուլուեն
ուզանտ ոյենու վասցուս,— մանենմա սինդ վաստուուն յոյն տուլո
նանչի.

ուզանտ ծյուու ցայրուեն, նայուն ու կոյն սրյուլըն ու յու սի-
պան ու յի սէմյու մանենսա չի տ նօնցուալու, ռումյունուց սէսցան մա-
լուն յանցա կմուտայ ու ինչամուան.

մի սասուտ մառսա-մոյլուելուն յուցու սամյ սէցուստուս մոյն-
ջուատ. ուզատուն յո մյումընուտ ցագայույնան ու մյուն նումուան տու աբա-

უქმენ თავიანთ სიცოცხლეს, რომ მონები მოიპოვონ. მართლად კინ გერმანიაში მეომარი არიან ეს ჭირობები.

ამა უური დაუგდეთ, ერთი მსწავლელი როგორ აგვიწერს ამ ჭირობების ომს: „ერთს სადამოსათ,— ამბობს ეს მსწავლელი,— გავედი სასეარ სიღ ქადაგის გარეთ. უკრატ ჩემი უურადღება მიიქცია წითელი ჭირობების მწვრთვის, რომელმაც ძალიან მწყობრად და გაჩქარებით გზაზე გადამიარა. ამ რაზემდე 2000-მდე ჭირობები უნდა უოგილოეთ.

„გადარეს გზა. გაძგრენ ღობები და გასწიეს მინდვრად. მეტ უკა გამოვუდეს და თვალ-უური მექირა მათზედ. ჭირობების გზაზე მოაკალი დაბრულება შესვდათ: დიდრონი ბალახები, ქვები, კირპები და სხ. მაგრამ მაინც ისევ მწყობრად მიდიოდენ. ერთსედაც არ გაწეუტილა მათი რაზმი.

„გადარეს დიდი მინდვრი და ბოლოს მოშავთ ჭირობების ბუდეს მათდგნენ. ამ ბუდის ჭირობები ზოგი მცველებად იდგნენ ბუდის შესავალში და, როგორც კი მტრის კარი დაინასეს, გამოცვივდენ და კარის წინა რაზმს შეუტიეს.

„ამასობაში შიგნით ბუდეშიაც შეიტყეს მტრის თავზე დასხმა, შეიქა ალაქოთი და ბუდიდგან მტრის დასახველად მრავალი შავი ჭირობები გამოვიდა მწყობრად. მამავალი წითელი ჭირობები შეგროვდეს და უკლანი ერთად შეეტანენ შავ-ჭირობების. შავები თუმცა თავ-გამომეტნით ამობდენ, მაინც დიდხსნეს კერ გაუძლეს მტრის და უგიოჭნენ. მაშინ წითელი ჭირობები შეცვიდენ ბუდეში და, როს-სამ წმის არ გაუკლაა, ისევ უკან გამოვიდნენ. ურკველს მათგანს ბირით თითო ჭია ან პარკი მოქმენდა, და ისევ მწყობრად გაუდგნენ თავიანთ გზის. სადაც ბრძოლა მოხდა, იმ ადგილს მოაკალი მცველებად ჭირობები უკარა, წითელიც და შავიც, მაგრამ უფრო მეტი შავი დახუცილიერა.“

სსენებ-ული წითელი ჭირობები შეადგენენ მიწის-მუშა საზოგადოებას, მაგრამ როგორც ურკველივე სხვა საქმე, ისე მიწის მუშაობაც იმათ მონებისთვის მიუნდვიათ. მონები მუშაობენ ბუდის მასლობლად იმ მინდორში, სადაც ჭირობების „ბრინჯა“ მოდის.

თუ ამ ბრინჯას სხვა რამ უსარგებლო მცენარე გამოირია, მოსწევტენ თავიანთ უბებით, ყანის ასუთიავებენ და რაც ბრინჯი შემოვა, თითო უკლანი დეროს ცალკე მოასჭრან, და მერე ძირს დაცემულ მცენარეს მარცვლების გამოაცლიან. ამ მარცვლებს შეაგროვებენ და ისახვენ ბეღლებში. წელიწადში რამდენჯერმე გამოიტანენ მზეზე, რომ ბრინჯი არ დახორციოვდეს.

VI

ოქენე გაიცანით ჭიბულების საზოგადოება და იცით, რა დოფს
შეოძის ეწევა საზოგადოებაში მემა-ჭიბულე.

ესენ უნდა იცოდეთ, რომ მე ჸა-კინ კველები თუ მც ძალიან ბეჭრს დორს ანდომებენ შრომას, მაგრემ მაინც კიდევ იძღეს დორს შოუდობენ, რომ კაჯორვენ კიდევ. მაგალითად, სიირად მოხდება, რომ ჭინ კველები ას წარად თამაშობენ.

ერთი ჭინკველის გაიძლება, სსკები გამოუდგებიან და ცდილობენ გაქცეულიას დატერას. ოუ დაწირეს, შეიქნება მხაარედება: ასტესიან ზერგზე, უღლებებს უსმინ და სს. ბოლოს გიღვე გაიძლება უთი მათ-განი, სელასლად გამოუდგებიან სსკები და იმავ თამაშობის გაიმეორებენ. სშიარად ბრძოლის კარგიშობისაც მართებენ: გამოვა რამდენიმე მუშა-ჭინ-ჭველა მოცდილ დროს ბუღლიგს და შეებმება ერთი მეორეს. დადგებიან უკანა ფეხებზე, წინა ივებებს მოჰყვიდებენ ერთმანეთს და დაიწყებენ ბრძოლას თავით და უდგაშებით. რამდენ ჯერმე გაიმეორებენ ამ კარგიშობის.

ეტერბათ, სიძმოვნებასაც ჭირვებენ ამ თამაშობაში, რადგანაც თავისუფალ დროს სშირად შაქმცვას ასე. საჭიროც არის მათთვის საომარ საქმების ცოდნა, რადგან უკვედი მათგანი ბუდის მცველია. ესეც არ იყოს, ჭინწერა ისე არ შესვება ბუდეში, თუ ბუდის გარეთ, სხვა საზოგადოების ჭინწერებას, რომ არ შეებას, ჩეუბი არ გაუმართოს.

გამარჯვება, რასაც გვიღებია, იმაზეა დამოუღებელი, რომელი მათ-
განი რა ღრძიათა და სერხით იძრძის. ამიტომ უოკელი ჭინჭველა მუ-
ლეს შესად უნდა იქმოს მტრის დასახველობა.

თუ რომელიმე ჭიბუკველა ავად არის, ას დაწერილია, მისი სმხისაგები ზორუნავი მისთვის, უკლიას და აქტევებ, თუ თვითონ ავადმეოვს არ შეუძლიას ჭაბა. როდესაც ჭიბუკველა მოკვდება, გამოიცის ბუდიდღას და სიდებულის გადაცდებებს ხოლმე.

ო რ ი მ უ ნ წ ი

Oრთმა მუნწმა შეიტყო, რომ ამაღდაამ ქალაქში ცხოველობსთ შესანიშნავი და სახელუგანთქმული მუნწი.

— მოდი წავალ იმასთან, ჭერა მასწავლოს, და მარიგოსთ,— იფიქრა ჩვენმა მუნწმა და გაუდგა გზას. მივიდა და სოხოვა: — ამიუგანე შავირდად და მასწავლე შენი ხელობაო.

იმანაც უთხრა:

— კურთხეულ იუს შენი მოსვლაო! აი ბაზარში მიუღიარ სავაჭროდ და გამომუევიო.

მივიდნენ ხაბაზთან.

— კარგი ზური გაქვს? — ჰქითხა ოსტატმა-მუნწმა.

— ძალიან კარგი ზური მაქვს, ასალი გამომცხარია, — ფაფუქივით რბილია და ერბოსავით მსუეე, — უასუსა ხაბაზმა.

— ეს რა კარგი ამბავი შევიტყე! — სოქვა ოსტატმა-მუნწმა, — თურმე ერბო სჯობნებია ზურს! მაშ მოდი წავიდეთ ზურის მავიერ ერბო ვიყიდოთ. უფრო მეტს უარაოს გავწევთ! წავიდნენ და მეორე დუქნის წინ შედგნენ.

— გარემი ერბო გაქვს?

— აი თქვენ თითონ ნახეთ, რა ერბოა: ახლა, ქარვა-
ჭავით უვითელი, იტევით შირბახტის ზეთიაო!

— ხედავ, ერბოს, ფასის ასაწევად, შირბახტის ზეთს
ადარებს,— მაშ ზეთი უფრო კარგი უოფილა. ჩვენც ზეთი
ვიუიდოთ!

გასწიეს სსვა ღუქნისკენ და ახლა აქ იკითხეს:

— გარემი ზეთი გემოვებათ?

— საუცხოვო ზეთი გვაქვს! ისეთი ანგარა და წმინდაა,
იტევით წეალიაო.

— ოჟ! ამაზედ უკეთესი რადა იქნება? — წამოიძახა გახა-
რებულმა ოსტატმა-მუნწმა, — ღვთის წეალობით, წეალი კი
ბევრი მაქვს. წამო ჩემ სახლში და ერთად შევექცეთ წმინ-
და, ცივ და ანგარა წეალს: — ხომ გაიგე, ჩემო მეგობარო, —
ერბო ბურს სჯობნებია, ზეთი—ერბოს, და წეალი—კიდევ
სუმელათვერს.

— მადლი შენს გამჩენს! — სთქვა ჭერის სასწავლებლად
მოსულმა მუნწმა, — ჩემმა მოსულაძ ამაოდ არ ჩაიარაო!..

გამოცანათა კი

(ქართლში გაგონილი ო. რაზიკაშვილისაგან)

კულ და არა იყო-რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი დიდებული ხელმწიფე. ხელმწიფეს ორი დღის მიწა ჰქონდა. მოახვენეინა ხელმწიფემ, დაათესვინა და დააფარცხ-ვინა ეს მამული. დაიქირავა თორმეტი კაცი და დაუყენა საყარაულოდ ნახნავს.

ერთი კაცი შუაზედ იდგა, თერთმეტი კაცი კი გარს უვლიდა. მთელი დღე უვლიდენ და გარს ვერ შამოევლოთ.

გაზაფხულზედ, ჯეჯილი რომ ამოუკინდა და მოილერა ყელი, მოეგიდა ერთი ხარი, მოუსო პირი და სამს ლუქმად გადაყლაპა; შეჭმის უმაღლ გადიქცა და ამოუკიდა სული.

მკვდარს ხარს ტანი ხელმწიფის მამულზე ედო, ფეხები, თავი და კუდი მამულს გარეთ იყვნენ გადაცილებული.

მზისაგან ხარს სუნი აუვიდა. სუნზე ყორანი მოფრინდა, ჩაჭკიდა ბრჭყალები და წაილო ბუდეში. გზაზედ მეცხვარეს ცხვარი ჰყავდა. ყორანს ადგილი მოეწონა, დაჯდა ერთის თიკნის რქაზედ დაუწყო ჭამა.

შეჭმული ხარისა მიწაზედ ერთი ბეჭი დაეარდა. ბეჭი დიდ ხანს ეკვდო მინდონიში. ერთხელ უცებ ჭარი ამოეარდა, მოიტაცა ბეჭი და ჩაუგდო მეცხვარეს თვალში. მეცხვარეს თვალში წვა დაუწყო. ბეჭრს

ეცადა მეცხვარე, გაეგო, რა ჩაუვარდა თვალში, რომ ამოეჭონ ჩა-
რამ თავს ვერა უშველა რა.

მეცხვარეს სამი სიძე ჰყავდა: ფრინველთ-ხელმწიფე, ნადირთ-
ხელმწიფე და ზღვათა-ხელმწიფე. მეცხვარემ მაშინვე ფრინველთ-ხელ-
მწიფესთან გასწია, მიუიდა და შესჩივლა:

— დიდებულო სიძე! თვალში რაღაცა ჩამივარდა, ლამის დამი-
ბრმავდეს და მიშველო რამეო!

ფრინველთ-ხელმწიფემ შეგზავნა ფრინველები მწყემსის თვალში
მიჩეზის შესატყობად. ფრინველებმა ორი კვირა იარეს მწყემსის თვალ-
ში, ვერაფერი იპოვეს და ცარიელები გამოვიდნენ.

დალონებული მწყემსი ახლა ნადირთ-ხელმწიფესთან წავიდა.
იმასაც შესჩივლა. ნადირთ-ხელმწიფემ შეგზავნა ნადირები მეცხვარის
თვალში. ნადირებმა ორი კვირა იარეს თვალში, ერთი ყუნქული არ
დარჩენიათ, რომ არ გაეჩხრიკათ და გაექექათ; ვერაფერი იპოვეს და
ისევ ისე გამოვიდნენ, როგორც შევიდნენ.

შეწუხებული მეცხვარე ზღვათა-ხელმწიფესთან გაეშურა. ზღვა-
თა-ხელმწიფემ გახსნა ზღვები და მდინარეები და მიუშო მეცხვარის
თვალში. მდინარეებმა ორი კვირა იდინეს იმის თვალში; ბოლოს
ძვალი გამოიჩიყა, და დაუამდა მეცხვარესაც თვალი.

ხარის ბეჭი ზღვის პირას ეგდო. ერთხელ ვაჭრები მოადგნენ
ზღვის კიდეს, ნახეს ბეჭი, მიწა ევონათ, ძლიერ მოეწონათ და ზედ
მაშინვე ქალაქი ააშენეს. ვაჭრები კარგა ხანს სცხოერობდენ ტკბილად.

მაგრამ აი უბედურება: — თურმე ბეჭებ კიდევ ხორცი დარჩენილ-
იყო. ერთხელ მოვიდა მელია და დაუწყო ხერა ძვალს. რამდენსაც
მელია ბეჭს გამოსწევდა, იმდენი ვაჭრის სახლი ინგრეოდა.

შეწუხდნენ ვაჭრები, დაუწყეს ისეთს კაცს ძებნა, რომ შესძ-
ლებიყო იმათი გამოხსნა ამ განსაცდელისაგან. ბოლოს მოვა ვაჭ-
რებთან სამის დღის ვაჟი და ეტყვის:

— სამი ტყვია მომეციო და მე ვიცი და იმ მელიამაო.

ვაჭრებს ძალიან გაუხარდათ, მისცეს ვაჟს სამი ტყვია და შეს-
თხოვეს შველა.

წავიდა ვაჟი, ესროლა და მოკლა მელია.

—რა მოგცეთო,—ჰყითხეს ვაჭრებმა ვაჟს.

—მელის ტყავის ნახევარი მომეცითო,—უთხრა ვაჟმა.

გაატყავეს მელია; ნახევარი ტყავი ვაჟმა წაიღო, ნახევარი ქალაქმა. ვაჭრებმა დასჭრეს მელის ტყავი, და შეიკერა მთელმა ქალაქმა იმისი ტანისამოსი. ვაჟმაც წაიღო თავისი წილი, შეიკერა ტყავი, მაგრამ წინა კალთები, გული, ბოლო და სახელოები დაკლდა.

ვინ უფრო დიდი ყოფილა?—ხარი, ყორანი, ციკანი, მეცხვარე, ის ძვალი, ის მელია თუ ის ვაჟი?—(ვაჟიო, —იტყვიან).

დ ე დ ა დ ა შ ვ ი ლ ი

ერთს დედას ორი ვაჟი-შვილი ჰყავდა. შვილები დედას გაგიჟებით უყვარდა. ერთხელ უფროსმა ვაჟმა უთხრა:

—დედი, მე ეიცი, რომ ჩენ ძალან გიყვარვართ, მაგრამ ისეკი არ გეყვარებით, როგორც მე შენ მიყვარხარ!

—რადა გვონია, შვილო, ეგრე?—ჰყითხა გაკვირვებულმა დედამ.

—იმიტომ, დედილოჯან, რომ შენ ორი შვილი გყევართ და მე-კი შხოლოდ ერთი დედა მყავს.

ა გ ა ნ გ ა ლ ა უ გ ა ნ გ ა ლ ა

(თამაშობა)

Eეკრიბებიან ბავშვები და, მანამ თამაშობას დაიწყებენ, თავიანთ შორის ამოარჩევენ „დედას“. „დედას“ ასე იჩევენ.

ერთი რომელიმე მოთამაშე აიღებს კენჭს, დაიჭერს ერთს ხელში და ორსავე ხელს ერთნაირად მოჰკუმშავს, რომ ამხანაგებმა ვერ შენიშნონ, რომელს ხელში ეჭირება კენჭი. შემდეგ ორსავე მუჭას გაუშვერს რომელსამე ამხანაგს და ჰყითხავს:

—რომელი გინდა?

ამან უნდა გამოიცნოს, რომელ მუქაშია კენჭი. ესეც დაჭვების
ხელს ერთს მუქას და ეტყვის:

—აი ეს!

თუ გაიგო და ხელი იმ მუქას დააღო, რომელშიაც კენჭია,
მაშინ ეს უკანასკნელი ჩამოართმევს კენჭს და ამ რიგადვე მიჰმარ-
თავს დანარჩენ ამხანაგებს; თუ მესამეაც გამოიცნო, ახლა ეს ჩა-
მოართმევს; ამ რიგად გარდაეცემა მეოთხეს, მეხუთეს და დანარჩე-
ნებს. ვინიცობაა, ერთმა, ან მეორემ, ან მესამემ ვერ გამოიცნო,
კენჭი რომელ ხელშია, მაშინ კენჭი ვისაც უჭირავს მუქაში, იმასვე
დაპრჩება და ისვე მიჰმართავს სხვა ამხანაგებს. ვინც ყველაზე ბო-
ლოს გამოიცნობს კენჭსა, „დედად“ ის ამოირჩევა. მერე იწყება თვით
თამაშობა, რომელიც ასე სწარმოებს.

„დედა“ ამოირჩევს ადგილს, ბინას, რომლის შეცვლა თამა-
შობის გათავებამდე შეუძლებელია. შემოიხვევს გარს ყველა მოთა-
მაშებს, თვითონ ჩაიფიქრებს რომელსამე ფრინველს ანუ ოთხფეხს
და მოჰყვება ჩაფიქრებული ფრინველის ანუ ოთხფეხი ცხოველის ტა-
ნის და მისი ნაწილების სიღიღის დასახელებას.

ამის საჩვენებლად უეჭველად ქამარი უნდა შემოისხნას, ან იშო-
ვოს. ქამრის ერთს წვერს ერთს ხელში დაიჭერს და მეორეს კი,
როგორც საჭიროება მოითხოვს, შორს ან ახლო წავლებს. შემდეგ
ორივე ხელით გასჭიმავს ქამარს, რამდენადაც უნდა, ასწევს მაღლა
ამხანაგების საჩვენებლად და იტყვის:

—ამოდენა თითონ არის (ესე იგი, ამოდენა ტანი აქვსო)!!.

—აგანგალა-განგალა!—მიაძახებენ ყველანი.

—ამოდენა თავი აქვს (მრგვლად შეახვევს ქამრის ერთს ბო-
ლოს და ისე უჩვენებს)!

—აგანგალა-განგალა!—მიაძახებენ კიდევ ყველანი.

—ამოდენა კისერი აქვს (უჩვენებს „დედა“ ისევ ქამრით)!

—აგანგალა-განგალა!

—ამოდენა თვალები აქვს!

—აგანგალა-განგალა!

—ამოდენა ნისკარტი აქვს!
—აგანგალა-განგალა!
—ამოდენა ფრთხი აქვს!
—აგანგალა-განგალა!
—ამოდენა ფეხები აქვს!
—აგანგალა-განგალა!
—ამოდენა ბოლო აქვს!
—აგანგალა-განგალა!
—ამოდენა კლანჭები აქვს!
—აგანგალა-განგალა!

ამ ნიშნების ჩამოთვლით დაასრულებს ფრინველის აღწერას.

ოთხფეხი ცხოველი თუ ჩაიფიქრა, მაშინ „დედა“ ამ ცხოველის ტანის, თავის, კისრის, თვალების, ფეხების და კუდის გარდა, ამის ყბილების, ბეჭვის, რქების და ყურების სიზიდუსაც ანიშნებს.

როცა „დედა“ გაათავებს ყველა ნიშნების ჩამოთვლას, მიბრუნდება ან მარჯვნივ ან მარცხნივ, ყველას სათითაოდ გამოაშლევინებს ხელს, დაარტყას გამოშლილ ხელის გულზედ ქამარს და ჰკითხაეს:

— აბა რა არის? — ესე იგი რა ფრინველი ანუ ოთხფეხი ცხოველი ჩაიფიქრეო.

ესეც დაასახელებს ერთს, უეჭველად ერთს რომელსამე ფრინველს ანუ ოთხფეხ ცხოველს, — იტყვის: „ბეღურაო“, მეორე — „მერცხალი“, მესამე — „მტრედი“, მეოთხე.... იხვი.... ბატი... ძერა... ქორი... ხოხობი... არწივი... მწყერი და სხვანი; ანუ, თუ ოთხფეხი ცხოველი უნდა გამოიცნოს, იტყვის: ძალლი, ტურა, მელია, მგელია, დათვი, ირემი, ძროხა და სხვა, და სხვა.

ვინც „დედას“ ჩაფიქრებულს საგანს გამოიცნობს, იმას „დედა“ გადულოცავს ქამარს, რომელსაც თამაშობაში „ლახტი“ ეწოდება. შემდეგ დედა წამოისხებს — „ჯერიო!“ და ყველა მოთამაშენი გაიქცევიან სხვა-და-სხვა მხარეს; ამათ დაედევნება ლახტის პატრონი და ვისაც მოასწრობს, ლახტით სცეშს. ამ რიგად ბავშვები გარბი-გა-

მორბიან, მელახტეს აბრაზიანებენ: ზოგი წინ გაურბის, ზოგი კუპანი გვერდს; „მელახტე“ კიდევ ცდილობს ყველას „უზნი“ გის-ცეს, თვითო-თვითო მაინც დაარტყას.

„დედა“ ამ ღროს ზის ბინაზედ და თვალს ადევნებს ბრძოლის ველს. როცა ეს მოისურვებს, მაღლა ხსით დაიძახებს: „აქა, აქა!“ ესე იგი, გეყოფათ, აქ მოდითო. ამ დაძახებაზედ მოთამაშეთა ჯერი შეიცვლება: „მელახტე“ უეცრივ ანებებს თავს სხვების დევნას და ლახტის ქნევას და რაც ძალი და ღონე აქვს მორბის „დედისკენ“. დანარჩენები ამას ასეთისავე გაშაგებით უკან მოსდევენ დასაჭერად. თუ „მელახტემ“ მოასწრო და ყველაზედ აღრე მოიჩინა „დედას-თან“, ხომ რა კარგი; თუ მას გზაზედ წამოეწივნენ და დაიჭირეს, შეჰბოჭვენ, გაჰპაწრავნენ, შეუკერენ ხელებს და ამ სახით მიიყვანენ „დედასთან“. „დედა“ ამას აათვალიერ-ჩამოათვალიერებს და ჰყიუ-ხავს შემცყრობლებს:

— ვინ არის, რა დაგიშავათ, რისთვის დაგიჭერიათო?

— გზაში მივდიოდი, დაგვეცა, გვცემა და გაგვცარცვაო,— მიუგებენ.

— მაშ დააჩოქეთ, თვალები აუხვიეთ, ქუდი მოხადეთ და ხელები აუხსენით! — უბრძანებს „დედა“.

„დედის“ ბრძანებას დაუყოვნებლივ აასრულებენ: დააჩოქებენ, თვალებს ხელსახოცით აუხვევენ, ხელებს აუხსნიან და ქუდი სადმე შორი-ახლო მიწაზედ დასდებენ.

„დედა“ ჰყითხავს დაჩოქილს და თვალ-ახვეულს:

— აბა გამოიცან, სად არის შენი ქუდი?

თვალ-ახვეული ორსავ ხელის გულებს ერთმანეთზედ მიადებს, გაიშვერს საითმე, რასაკიირველია, ისე, ალალ-ბედობაზედ, და დაუსტვენს: „ფუ!“ ესე იგი იქით მეგულებაო.

თუ ხელები ქუდის მხრივ გაიშვირა, მაშინადვე წამოაყენებენ ფუზედ, თვალებს აუხსნიან, ერთის სიტყვით, თამაშობა გათავდება და ისევ ხელ-ახლად თავიდამ უნდა დაიწყონ. თუ ხელები საითაც ქუდია, იქით არ გაიშვირა, მაშინ დედის ბრძანებით ამას ერთი დამ-

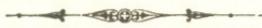
ჭერი დაარტყამს ზურგზედ ერთხელ, ორჯელ, სამჯერ (რამდენიმეც „დედა“ ეტყვის) ლახტს. „დედა“ ისევ გაიმეორებს კითხვას; დაჩი-ქილი ისევ სტენით გაიშვერს ხელებს ქულის სანიშნებლად. ახალს შეცდომას თან ახალ-ახალი ლახტით ცემა მოსდევს.

გამარჯვებულები ისინი რჩებიან, ვინც ხშირად გამოიცნობს „დედისაგან“ ჩაფიქრებულს საგანს და თანაც ვერც ერთხელ, ან სხვაზედ ნაკლებ, დაიჭირეს ბინისკენ გამოქცევის დროს.

უკრო ის ბავშვები იმარჯვებენ, რომლებსაც ფრინველები და ოთხფეხი ცხოველები ხშირად უნახავთ, თვალი და ჰკუა უჭრით და კარგად იხსომებენ ნანასს, და თანაც მუხლ-მარღნიც არიან.

ამ თამაშობას მომეტებულ ნაწილად ვაჟები ეწყობიან.

ან-მან.

წერილი რედაქციას

 ე გახლავარ პატარა უბის საათი. აგერ სამი წელიწადი იქ- წნება, რაც ერთგულად ვემსახურები ჩემს საყვარელს პატ- რონს—15 წლის შალვას. უნდა მოგახსენოთ, რომ შალვა მოსწავლე ყმაწვილია და ძალიან უყვარს წიგნების კითხვა, ნამეტნა- ვად ქართულისა.

ამას წინად მოუვიდა „ჯეჯილის“ მე-2 წიგნი,—ამ დროს მეც უბეში ვედე,—გადაშალა შუაზე და გარკვევით ამოიკითხა: „საათი და იმის ამბავი“.—ეს ხომ ჩემი ამბავია-მეთქი, და მოუთმენლად ყურები ვცემიტე.

წავიკითხე და გავიგე ჩემი მამა-პაპის ამბავი, გავიგე და თვა- ლებში სიხარულის ცრემლები მომიერდა. ვტირი და მიხარიან, მიხა- რიან და ვტირი. გული ამიცახცადა, ბულეში ველარ ვეტევი; ვხტი და რა ეხტი, ვხტი ისე, რომ დილის შეიდი საათი არ იქნებოდა ჯერ, და მე კი რეასაც გადასული ვიყვავი....

შალვამ გამოიღვიძა, უცებ დამხედა და რა მნახა, რომ ჩემი პე-
ტარა ყარაული რვაზე მიმითრევია, მოჰყვა ყვირილს:

—ბიქო, ნიკო! პირი დამაბაინე, ტან-საცმელი, ფეხ-საცმელი
მომეცი, მარდად! დამიგვიანდა!

შალვა საჩქაროზე მოამზადეს და სასწავლებელში გაისტუმრეს.
მაგრამ წარმოიდგინეთ იმისი გაკვირვება, როდესაც სასწავლებელში
ერთი ამხანავი ვერ იპოვა: ყველაზე ადრე ის მისულიყო. იწყინა ჩემ-
გან ასეთი მოტუუბა და დაბრუნებაზე მესაათეს მიმაბარა.

მესაათემ დამშალა, გამწმინდა, წამისო ზეთი, კელავ შემკრიბა
და ჩამსვა ბუდეში. იმ ღამეს იქ დავრჩი. ბევრი საათი გავიცანი,
ბევრს მეგობრად გავუხდი, ბევრი დავიძმობილე. უნდა გენახათ იმა-
თი გაკვირვება, როდესაც ვუამზე, რომ ახლანდელი საათები სრულიად
არა ჰგვანან-მეთქი უწინდელებს, ძელის დროის საათებს, არც მო-
წყობილობით და არც ავებულობით,—არც სულით და არც ხორ-
ცით. ჩვენი ხორცი ხომ შორეულ მთებშია ნაპოენი, სული კი ჩად-
გმული გვაქვს სხვა-და-სხვა ქარხნებში. თუმცა დიდი ხანი არ არის,
—სულ 300 წელიწადია,— რაც ჩემისთანა ბორბლებიანი საათი მო-
იგონეს, მაგრამ დღეს ისე გაემრავლდით და გავიეფდით, რომ ბევრს
ღარიბსაც შეუძლიან ჩვენი შეძენა. უწინ? სიცილი მომდის, როდე-
საც მომაგონდება ძველებურად მომართული მზისა, წყლისა ანუ ქვი-
შის საათი. ღმერთო ჩემო, რანი ვყოფილვართ და ახლა რანი გართ!

ამ ღაპარაკში ვიყავი გართული, როდესაც შალვამ კარები შე-
მოაღო და გამომიხსნა ტყვეობისაგან. მხოლოდ მაშინ მოვედი გონ-
ზე და ჩემთვის, წყნარად დაეიწყე ისევ ტიკ!—ტიკ!—ი.

ა ნ დ ა ჰ ე ბ ო

- 1) ციკანი ერთი ბლაოდა, ძუძუ ყველასა შიოდა.
- 2) ვინც სავსე ჯამში თითს ჩატყობს, გემოსაც ის ჰნახავს.
- 3) გველი წავიდა მრუდობით, ეგონა გაღარჩებოდა.

გ ა მ თ ც ა ნ ე ბ ო

გამოცანას მოგახსენებთ,
 რაღვან ბრძანე, განა მეცა:
 ის ვინ იყო, არ იხილა
 არც ქვეყანა, არცა ზეცა,
 უხილავად ღმერთი იცნო —
 სული წმინდა, მამა, ძეცა —
 და, სიხარულით განკრომილმან,
 ღმერთსა ჩვენსა თაყვანი სცა.

ჯარი დგას ყოვლით თემ-თემი,
 გზა არსით აიქცევისა,
 შეიქნა ომი ძრიელი.
 მრავალი წაიქცევისა,
 ყრია უწყალოდ დაჭრილი,
 სისხლი არ დაიქცევისა.

ჩვენ ის გვიბოძა უფალმან,
 მისგან წყალობით კმარისა.

გამოცანას მოგახსენებ, გამოიცან,—სიბრძნე გაქვსო:
 ერთს სოფელში ორი ძმანი, ორთავ ერთი ფერი აქვთო,
 ერთს ჯარი ჰყავს უთვალავი, ერთსა მარტო ტახტი აქვსო,
 ერთი მუდამ სიყრმეზე სდგას, ერთს სიბერე ახლო აქვსო.

(იმერეთში გაგონილი)

ერთსა მინდობრზედ დახტოდა ერთი უკუდო კატაო,
 რაც საკუდეზედ დააკლდა, ის ყურებს მოემატაო,
 ცხვირსახოცს თავი მოუბსკვენ, კედელზედ დაიხატაო,
 ვინც ამას ვერ გამოიცნობს, ხჩანს, ჭკუამ ულალატაო.

წაიქცა ჯირკი, წაეხვია ჯინჭველები.

ს ა მ ა თ ე მ ა ტ ი გ ა მ ა ც ა ნ ა

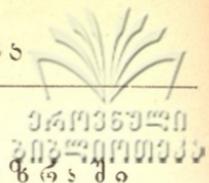
ხეზე შემოჯდენ ჩიტები. როცა თითო შტოზე თითო ჩიტი დაჯ-
 და, ერთს ჩიტს აღარ ერგო შტო; როცა თითო შტოზედ ორ-ორი
 ჩიტი დაჯდა, მაშინ ერთი შტო დარჩა ცალიერი. რამდენი ყოფილა
 შტო და რამდენი ჩიტი?

კაცი ვინმე შევიდა საყდარში და სოხოვა ღმერთს:

—უფალო, მომეცი იმდენი ფული, რამდენიც მე ეხლა მაქვს, და
 ერთს აბაზს შენვე შემოგწირავო.

მეორე და მესამე საყდარშიაც ამ გვარად შესთხოვა ღმერთს
 ფული; აქაც დაპირებისამებრ თითო აბაზს სწირავდა ღმერთს.

რამდენი ჰქონია ფული ამ კაცს პირველ საყდარში შესვლისას,
 თუ მას არაფერი არ დარჩა ჯიბეში, როცა მესამე საყდრიდამ გამოვიდა?

შაირები, შეგრებილი შორისნის მატიაში

თ. ხუსკივაძისაგან.

აი ელია-მელია,
თორმეტი კუდი მგელია:
ერთსა გადუსვი ხელია,
ეს არის ჩემი ცხენია.
ქალაქი მოვარდეინე,
შირს ავალინე მტვერია;
სვირელი ქალი ვითხოვე,
ზარმაცი, გაუზრდელია,
ოცი სარტყელი ვუყიდე,
ერთად არ შემოსწევდენია.
მოყვრებშია წავიყვანე,
ცხენს მომიწყვიტა წელია.

ჩვენ კიკოლას დაუხურავს
ქუდი შავი-კრაველია,
ნიკაპი გაჰვრძელებია,
ცხვირი—სამი ტკაველია.

ჩ ქ ა რ ა - გ ა მ ო ს ა თ ქ მ ე ლ ი

- 1) აგერ მივა შავი კაცი, შავ-ცხენ, შავ-პაიჭ-კარაჯიანი.
 - 2) ჩემი ჩიტი, ჩაფრა ჩიტი,
შენი ჩიტი, სკვინჩა ჩიტი;
ჩემმა ჩიტმა, ჩაფრა ჩიტმა,
შენსა ჩიტსა, სკვინჩა ჩიტსა,
ჩაუჩაფრა სკვინჩა ჩიტა.
-

შ ა რ ა დ ა

პირველს ხმარობს „ჰო“-ს მაგიერ
ხშირად მთელი იმერეთი,
მეორეს კი ძროხა გვაძლევს,
კარაქ-ზაწვნის შემდეგ, რძეთი;
მესამეს ცეწერთ „ანის“ შემდეგ,
„განსა“ და „დონს“ თავს დაჰყურებს;
მთელს შეაღენს, რაშიც ვაწყობთ
ქადა-ლავაშ-ნაზუქ-პურებს.

რ ე ბ უ ს ი

ვ

ე

№ II-ის გამოცანების ასენა

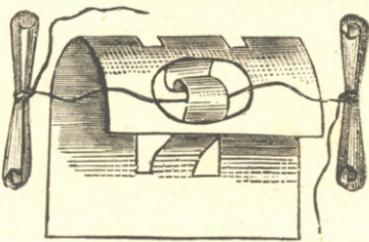
- 1) გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა და ზამთარი.
- 2) კარავი.
- 3) სარკე.
- 4) სტვიჩი.
- 5) ლომის ლასტი.
- 6) ოჯახს შეაღენდენ:

ბერი კაცი, დედა-ბერი, მათი ცოლიანი ვაჟი-შეილი და სამიტრი-
ლის-შეილი, რომელთაგან ერთი ვაჟი იყო და ორიც ქალი.

შარადა: ბუხარი. რებუსი: იალბუზის წვერზედ ასელა ძნელია.

სავარჯიშოს ახსნა: ქალალდის ზოლი შეკეცეთ ორად, ამოუ-
ყარეთ ძაფის წვერებისკენ და მერე ქალალდებიანი ძაფი გამოაძერით,
როგორადაც ეს ნახატი გიჩვენებთ.

რებუსი ახსნილი იყო ყიზლიარის სამოქალაქო სასწავლებლის
მეორე კლასის მოწაფის მიხეილ ხუციშვილისაგან.

შარადა და სავარჯიშო ახსნა წინამდლვრიანთ კარის სამეურნეო
სკოლის მოწაფემ აპ. წულაძემ.

რედაქტორი-გამომცემელი ან. თუმანიშვილისა

ნანა
(ხალხური ხმა)

Violin Part:

Violoncello Part:

Key: C Major
Tempo: P.
F.

Text:
ვ — ვე — ჩქნე — ღო
ჭ. ვლე — ხის ზვა — ღო

Violin Part:

Violoncello Part:

Key: C Major
Tempo: P.
F.

Text:
ვ — ვ ხა — ხა ხა — ხა
ჭ. წნა — ღა

Violin Part:

Violoncello Part:

Key: C Major
Tempo: P.
P.

Text:
ვე — ვე ვები — ღად
ჭ. ვე — ღარ ღე — ღად

Violin Part:

Violoncello Part:

Key: C Major
Tempo: P.
P.

Text:
რამ ღა — ვ — ღა
ხა — ღა

კამოიცემა, ორ თვეში ერთხელ, საყმაწვილო სურათებიანი
ქურნალი

ჯეჯილი

წელიწადში გამოვა სულ 6 წიგნი, და თითო წიგნში იქნება
ოთხიდამ-ხუთამდე ნაბეჭდი თაბახი, ანუ 64—80-დე გვერდი დიდის
ფორმატისა.

„ჯეჯილში“ დაბეჭდება: მოთხოვნანი, ლექსები, ზღაპრები,
მოგზაურობის და შესანიშნავ-კაცთა ცხოვრების აღწერა, პოემები,
მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშო: სათამაშონი და სა-
ვარჯიშონი, სამათემატიკო ამოცანები, იგავები, ანდაზები, გამოცა-
ნები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

შურნალში მონაწილეობის მიღება აღვითქვეს ყველა ჩვენმა
საუკეთესო მწერლებმა.

შურნალი „ჯეჯილი“ ტუილისში დატარებით ელირება—3 მან.,
ტუილის გარეშე გაგზავნით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი ფტილისში იქნება 70 კაპ., ხოლო სხვა
ქალაქებში—ქუთაისს, ბათუმს და გორში,—ელირება 75 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარ წლით.

ხელის მოწერა მიიღება:

1) ტუილისში—„წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიაში
(Дворцовая ул., д. Зем. Банка, № 102) და ოვით „ჯეჯილის“
რედაქციაში (Барятинская ул., д. № 8).

2) შუთაისში—ე. ნიკოლაძისას.

3) გორში—ე. შურცელაძისას.

ვისტის ადრესი: Въ Тифлисъ, въ редакцію грузинского
дѣтскаго журнала „Джеджили“.

რედაქტორი—გამომცემელი ა. თუმანიშვილისა:

සෑම මෙය නො යොමු කළ තුළ

නො යොමු කළ තුළ නො යොමු කළ

නො යොමු කළ තුළ නො යොමු කළ

නො යොමු කළ